Štev. 212 Posamezna številka 20 stotink V Trstu, v sredo 20. oktobra 1920 Posamezna številka 20 stotink Letnik XLV

Izhaja — Izvzemši ponedeljek — vsak dan zjutraj. — Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Odgovorni urednik Štefan Čok. Izdajatelj in odgovorni urednik Štefan Čok. — Last konsorcija Edinosti. — Tisk tiskarne Edinosti. — Naročnina: za vse leto L 32.— in celo leto L 60.—. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 stotink. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 *mm*). — Oglasi trgovcev in obrtnikov *mm* po 40 stot; osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po L 1.—, oglasi denarnih zavodov *mm* po L 2. — Mali oglasi po 20 stot. beseda, najmanj pa L 2. — Oglasi, naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Južna Tirolska — Koroška

I.

G. A. Borgese je objavil v milanskem »Corriere della Sera« od 14. oktobra članek o določanju avstrijsko-italijanske meje na Tirolskem.

Govori na naslov tirolskih Nemcev:

Poglejmo si v oko — kliče Nemcem — povejte nam, ali ne smatrate priključenja k Italiji le kot nekako zavarovanje proti nezgodam v povojni dobi in da se hočete v primernem trenutku zopet odcepiti?! Da je iredentovska ustaja nesmisl — to je že res. Ali, je tudi svetovnih revolucij. Kako ste čitali poročila o ruskih zmagah na Poljskem! Zdelo se je, da bi se general Tukačevski ne smel ustaviti poprej, dokler ne dospe do soteske pri Salornu. In ker je tako, dovolite, da Italijani z neko temeljitostjo in resnostjo razpravljajo o problemu meje med obema pokrajinama.

Vzemimo, da je taka ločitev neizogibna, da Trentinci in Adižani ne morejo skupno živeti pod istim znakom, ne da bi si bili v laseh. Katera bo torej meja med obema pokrajinama? Vi Nemci imate prav, da se vznemirjate. Razumeti bi morali, da mi Italijani ne moremo smatrati tega problema tako, kakor bi v danem slučaju, razpravljali o meji med kakima dvema italijanskima pokrajinama. Vi Nemci sami ste, ki nam jemljete vsako nado v vašo lojalnost in udanost do države, ter nas silite, da dajemo tej debati velikansko pomembnost. Trentinsko-adižanska meja postaja tako neka vrst narodne meje v zavarovanje. Hočemo jasno videti. Tudi nismo v soglasju s tistimi optimisti, ki menijo, da bo mogla italijanska vlada za sedaj oba volilna okraja urediti po zahtevi Nemcev, prepuščajoč parlamentu kasnejo odločitev. To bi moglo donesti veliko zlo. Važno bi bilo tudi vedeti, če ljudska stranka odobruje načrt za novo razdelitev škofij, ki jemlje škofu v Trentinu vsak vpliv na adižanske stvari?!

Stvari stoje — na kratko povedano — takole: Ob zgornji Adiži živi glasom zadnjega avstrijskega ljudskega štetja 217.424 Nemcev in 22.516 Italijanov; 9'3 odstotka skupnega prebivalstva. No, mi štejemo, da je Italijanov v resnici veliko več. Pa pustimo to za sedaj. Ni toliko pomembno vprašanje: koliko jih je? Marveč vprašanje: kje prebivajo? In kar je najvažnejše: žive v kompaktnih masah.

Na to nagiba Borgese, da avstrijske statistike niso razlikovale med Italijani in Ladini, dočim on ne smatra jezika teh poslednjih kot italijansko narečje, marveč kot častitljivo sestro italijanskega jezika. Čim bolj se bo tej utrjala ladinska zavest, tem nezaupljiveje bo zapram nemški ljubezni, s katero jo vabijo. Nemci imajo — pravi Borgese dalje — moralo gospodov in ne ljubijo težkega in nizkega dela. To delo so opravljali trentinski kmetje. Naselili so se zopet ob zgornji Adiži, kolonizirali močvirja ter vpostavili staro latinstvo krajev. Ne ponašajmo se preveč s temi »pionirji«, ker so pozabili na svojo mater. Znajo še njen jezik, ali odrekli so ji ljubezen. Med vojno so kričali n. pr. v italijanskem jeziku: Doli z Italijo! Tu jih je, ki — če si jih vprašal, kakega plemena so, — odgovarjajo, da so — Nemci! In če si jih vprašal, ali vsi govore italijanski, odgovarjajo: »Italijansko in nemško — to je isto.«

In vendar bi bilo krivično, če bi jih smatrali za renegate. Tu piše Borgese doslovno:

»To je skromno ljudstvo, navajeno na delo, brez obzorja, udinjeno nemškemu gospodiču, pod vplivom duhovnika, ljudskega učitelja in sodnika, ki govori le nemški; skozi desetletja in stoletja vzgojevana v to, da se klanja pred vsako avtoriteto, ki se smatra za nesmrtno. Kako moremo zahtevati, da bi nas to ljudstvo ob prvem našem pojavu sprejelo z odprtimi rokami?!«

Gotovo je, da se takega prizora, ko sin odklanja mater v nje lastnem jeziku, ne more prenašati. Treba rešiti duše teh Italijanov. A, kako naj jih rešimo, dokler verujejo, da svoje izdelke morejo prodajati edino le Nemcem?! Predvsem pa, dokler mislijo, da bi bila republika ob zgornji Adiži raj vseh privilegijev, začenši pri oproščenju od vojaške službe, in da Nemci so in ostanejo gospodarji. Je sicer še nekaj italijanskega čutstva pod gladino, ali ne more na površje. Zato kriče Nemci, dokler je še čas: samoodločba, samoodločba! Tako tisti Nemci, ki so še tik pred katastrofo zahtevali od cesarsko-kraljeve vlade ukrepov v zaščito edinstva vse dežele.«

Nemci se — nadaljuje Borgese — očitno boje, da z »Unterlandom« in dolomiti izgube tujce. Ali obvladuje jih še neki hujši strah. Vse ceste ob zgornji Adiži vodijo v Bolcan. In če bi ta postal dvojezičen, ali italijanski, bi ostal le še opomin na nekdanje nemške naselbine. No, Bolcan je že dvojezičen, kar se more posneti iz vesti v časopisih o ljudskem gibanju in pa iz govorice na cestah. Kaj šele, ako dobi razmaha italijanska zavednost...! Zato zahtevajo tako nestrpno že sedaj — samoodločbo! A, kar se tiče samoodločbe in principa narodnosti, nismo novinci.

Koko morejo Nemci govoriti o samoodločbi, **ko so ljudstvo tako otopili in zbegali?! Naj dopuste le, da bodo Italijani iz Branzola in Ladini iz Gardena združeni z Italijo le toliko let, kolikor stoletij so bili sužnji Nemcev!** Tedaj šele — zaključuje Borgese — **bomo čuli njihovo votjo!** Italija je jako dobra! Ali se je pa kedaj čulo, da bi se v spornem slučaju iz ozirov do premaganega odločevalo po načelu: V dvomu za premaganega (in dubiis pro victo)?!

* * *

Čitatelji! Ali ti ni, ko si čital ta izvajanja italijanskega pisca, misel vhajala od Zgornje Adiže v slovenski — Korotan?! Isti zatiralci — iste metode!! Jutri kaj več o tem.

Boj za Koroško se nadaljuje

Izjave dra. Rennerja

V svojem govoru v narodni skupščini Nemške Avstrije se je državni kancelar dr. Renner dotaknil tudi koroškega vprašanja. Izvajal je:

Dejstvo, da se je czemlje s **slovensko večino** (!!!) izjavilo za Nemško Avstrijo, podkrepija našo trditev, da severno pobočje Karavank geografično in gospodarsko teži k Avstriji. To dejstvo pa je tudi dokaz, da ima naša tako osnovana država kot mirna republika brez militarizma nedvomno privlačno silo. Kolikor se da stvar pregledati, so delavci v pasu A, posebno v Pliberku, Velikovcu in Borovljah, **odločili nam v prid.** Delovnemu ljudstvu so reputikani socialistične in socijalna zakonodaja seveda najdražji zaklad. Poleg tega je in more biti republika Avstrija v narodnih stvareh potrpežljiva. Vsi imamo pravico veseliti se na tem vspehu. Razumemo, da Jugoslavijo, posebno pa Ljubljano ta izguba zelo boli. Mi to dobro razumemo, ker smo občutili izgubo južne Tirolske in Nemcev na Češkem in Moravskem. V belgrajskem parlamentu so se burne interpelacije bavile z glasovanjem na Koroškem in v teh interpelacijah so poslanci trdili, da so bila na nemški strani nasilja. V nasprotju s temi interpelacijami pa velijo vsa poročila, da ne more biti govora o kaki fizični ali le moralični sili. S svojimi sosedi na jugu in jugovzhodu bi radi izpregovorili spravljivo besedo. Juogsloveni nam odstopajo na podlagi plebiscita približno 30 tisoč soplemenjakov, mi pa smo brez glasovanja izgubili vse Nemce na mariborskem in celjskem ozemlju in kočevske Nemce. Bilanca se sklepa torej z ogromno aktivo za Jugoslavijo. Dobili so obljudena prometna mesta, ki so v pretežni večini izjavila, da so nemška. Tudi gospodarski se bilanca sklepa z našo pasivo. Vem, da v narodnih stvareh ne smejo šteti duše; nadejam se pa, da se jugoslovenska javnost lažje sprijazni z izidom plebiscita, nego mi, ki smo morali sprejeti nasilje narekovano nam v St. Germainu. Ko bodo določene meje na našem jugu, potem izginejo vse ovire, ki bi nas utegnile ločiti od Jugoslovenov. Potem bodo lahko trajno dobri sosedje in bomo končno vendar-le mogli obnoviti promet v polnem obsegu.

ČEŠKI GLASOVI

Praški »Narodni Listy« pišejo med drugim: Kakor smo že napisali proti trditvi tukajšnjih nemških listov, **plebiscit ne pomenja, da pripade vsa Koroška Avstriji.** Koroška bo razdeljena med Avstrijo in Jugoslavijo, kakor je bilo razdeljeno Tešinsko med nas in Poljake. Ne dvomimo, da se končanih reklamacijah in ugotovitvi nepravilnosti izpremeni nemška večina v manjšino, kakor to odgovarja faktičnim razmeram, in da potem veleposlaniška konferenca pravično določi meje. Koroške kraje, ki so slovenskega značaja, ali, ki imajo slovensko večino, pridodeli Jugoslaviji. Da bo to večina zemlje, na tem ni dvoma, ker plebiscit ni bil slika razmer. Jugoslavija je vložila proti njemu protest in temu opravičenemu protestu se mora ugoditi!

Želeli smo si od srca, da bi krasni koroški kraji, obljudeni z značilno slovenskim ljudstvom, ali ljudstvom, v zadnjih desetletjih nasilno ponemčenim, pripadli vsej nedeljeni Jugoslaviji. Zato z boletjo prinašamo vesti o plebiscitnem neuspehu, dasi vemo, kako je bil povzročen.

PRAGA, 18. Pod naslovom »Koroška« piše glasilo čeških narodnih socijalistov, »Češko Slovo«: »Celovec, Pliberk, Velikovec, Rožna dolina, Beljak — kraji, katerih okolica je izvemši renegate, importirance in od protekcije redeče se nemčurje, popolnoma slovenska, ima připasti Avstriji: bogate czemlje, ki sodi po pravici Slovencem in Jugoslaviji, bo pripadlo k tuji državi, ker je tako odločil vrteglavi plebiscit v momentnem razpoloženju: če si Jugosloveni ne bodo sami drugače pomagali.

Izpregovorilo je ljudstvo, ki je bilo leta in leta zasužnjeno, tlačeno ljudstvo, kateremu so s posmehovanjem ubijali v glavo, da je sramota biti Slovenec, da pomenja to biti živina: ljudstvo, gospodarsko odvisno od ponemčenih mest, od prevzetnih velikonemških baronov, »aristokratov«, ljudstvo, zapuščeno in končno »zdelano« od strankarske nemške agitacije. To ljudstvo naj bi bilo odločilo na veke, da se odreče bratom, da hoče v tujino.

Zguba koroškega czemlja ne pomenja samo zgube težko izkušene Jugoslavije, temveč izgubo Slovenstva sploh. In ravno tako seveda tudi gmotno izgubo: ali težja od gmotne je moralna izguba. Svet, ki gleda na nas, ne upošteva, ne razume, da pri naših plebiscitih, s katerimi podpiramo svoje trditve in svoje zaliteve, govori glas zasužnjenega ljudstva, sto in sto let bičanega, zasramovanega, germaniziranega z najbolj divjimi sredstvi, da to torej ni glas in volja svobodnega ljudstva v popolnoma mirnih razmerah. Naše trditve morejo biti vsled takih plebiscitov pred svetom resno ogrožene, a moralo bi se vedeti, da nesvobodno ljudstvo, ki ni zrastlo v svobodi, ne more o svojih stvareh svobodno odločevati, posebno ne v razmerah tako abnormalnih kakoršne so sedaj po dolgoletni vojni.

Odkrito nam je žal Jugoslovenov, da naj po toliki bolesti, po težkih ranah, v tako težavni mednarodni situaciji izgube še Koroško. Za Jugoslavijo bi ozemlje pomenjalo dobiček in prebivalstvo bi se spametovalo: za tačno fašitno Avstrijo pa pomenja prirastek le možnost, še nekaj zastaviti: resnični dobiček od plebiscita ima samo germanstvo, katerega skažena kri se bo prerodila z novo krvjo nekolikih tisočev slovenskih duš.«

IZID PLEBISCITA SE ZDI NEMCEM SAMIM NEVERJETEN!

PRAGA, 19. — V »Prager Tagblattu« piše Arnold Höllriegel o plebiscitu na Koroškem med drugim tole: »Zaiat je, glasovalo veliko koroških Slovencev za to bankrotno staro Avstrijo, ki ima, res je to, toliko davkov in toliko dolgov in nobenih belih žemelj in katere denar prilepljajo na tovorne avtomobile? Kaj plača tem Slovencem državni kancelar avstrijski za to? Je to težavno vprašanje. Avstrijci smo imeli pri volilni agitaciji težko stališče. Ako smo zatrjevali, da je pri nas vse mnogo bolje kakor v Jugoslaviji, so se jele smejati vse kure v cont. A in Jugosloveni so lahko citirali samo iz dunajskih listov, da smo bedna beraška država, nesposobna za življenje.« Torej Nemcu samemu se zdi nemogoče, da bi kdo glasoval za to bankrotno in beraško Avstrijo, ker bi se takemu norcu smejale celo kure, a vkljub temu so Nemci dobili večino. **Kako in na kakšen način?** Höllriegel sam to pove — **z goljufijami in podkupovanjem,** saj vsklika ves začuden: »Was zahlt diesen Slovenen der Staatskanzler von Oesterreich dafür?«! (»Koliko plača avstrijski drž. kancelar tem Slovencem za to?«!

Kako so s'eparili Nemci pri plebiscitu

LJUBLJANA, 19. V sredo zjutraj je bilo dostavljeno župnemu uradu v Borovljah pismo nekega Boroveljčana nemške narodnosti, kateremu sta bili priklopljeni dve originalni kuverti plebiscitne komisije, v katerih so se nahajali po trije zeleni in po en beli volilni listek (glasovnice). Dotični Boroveljčan piše (v nemškem jeziku) da — kot dober katoličan — ne more prenesti tega prek svoje vesti, ne da bi župnemu uradu naznanil, kako so Nemci Jugoslovene goljufali. Kot dokaz — pravi pisec — prilagam dve originalni kuverti z originalnimi glasovnicami, kakršne je vsak drugi volilec dobil še le v sobi volilne komisije in jo moral zopet istotam oddati. Take — originalne — kuverte z glasovnicami so nemški zaupniki že v petek, posebno pa v soboto delili omahljivcem in drugim jugoslovensko manj zavednim volilcem z nalogom, naj kuverto z zelenimi listki vržejo v volilno žaro, beli listek pa vrnejo nemškemu zaupniku, kateri izplača dotičniku 1000 kron.

Pismo z originalnima kuvertoma in listki je bilo takoj odposlano plebiscitni komisiji v Celovec.

Kako so prišli Nemci do originalnih kuvert in glasovnic, s katerimi je razpolagala edino le ententna plebiscitna komisija? Odgovor je lahek: potom gotovih članov ententne delegacije, kateri so z vsemi štirimi pomagali sleparitі Nemcem.

K temu še pripominjamo, da je plebiscitna komisija v svoji zadnji seji sklenila, da je smatrati za veljavne tudi liste glasovnice, ki se bodo nahajale v kuvertih brez raztrgane druge. To je bilo znano Nemcem, ni pa bilo znano Slovencem. Zakaj se niso o tem sklepu obvestili tudi Slovenci? Vzroka ni treba iskati, ker je na dlani!

Ukradene slovenske in podtaknjene nemške glasovnice

O zločinu, ki se je izvršil v noči od 10. na 11. t. m. v Borovljah v obrtni šoli, kjer so bile shranjene žare s plebiscitnimi glasovnicami, smo v položaju podati tele podrobnosti:

Na okrajnem glavarstvu v Borovljah so dne 10. t. m. okrog polnoči mahoma ugasnile električne luči. Službujoči uradnik g. Rozman je poslal drugega uradnika g. Strnada v pritličje, da izsledi vzrok, zakaj je ugasnila luč. Za njim je šel sam Rozman v spremstvu gosp. Iglča, ki je bil prideljen straži v Obrtni šoli. Ko so ga začudeno vprašali, kako da hodi po ulici, mesto da bi opravljal svojo veleodgovorno službo, je ves zmeden odgovoril, da so ga poslali po monterja, ker so v Obrtni šoli ugasnile luči. G. Rozman se je zdela stvar sumljiva, zato se je v spremstvu svojih dveh tovarišev napotil takoj v Obrtno šolo. Pred obrtno šolo je opazil, da stoji na cesti ob vhodu prazen avtomobil, na katerem so bile privite luči. V postopju samem sta stražila dva angleška vojaka. Da se prepriča kaj se godi v prvem nadstropju, je predstavil Strnada kot naročenega monterja, na kar sta temu angleška vojaka dovolila vstop v glasovalni lokal. V prvi sobi ni g. Strnad opazil ničesar sumljivega. Bila je popolnoma prazna. Druga soba, kjer so bile shranjene žare z glasovnicami, je bila zaprta, in v njo mu je bil tudi zabranjen vstop. Slišal je ropot v njej in čuł, kakor da bi par ljudi tiho hodilo po njej. Gosp. Rozman pa je med tem čakal na ulici in ko se je Strnad s svojim poročilom vrnil, sta v temi prišli za njim dve človeški postavi, ki sta jadrno izginili okrog vogla v nasprotni smeri od ceste. O dogodku je g. Rozman takoj obvestił predsednika Narodnega sveta g. Mahkoto, ki stanuje v Obrtni šoli, obvestil pa je o tem sumljivem dogodku nemudoma tudi deželno vlado v Ljubljani. Da-li se je kasneje s kompetentne strani ukrenilo, da se pojasni zagonetni dogodek v boroveljski Obrtni šoli, nam ni znano, zdi pa se nam, da je stvar taka, da bi ji merodajni činitelji morali posvetiti največjo pažnjo.

PROTI RAZGRAJAČEM V — JUGOSLAVIJI

MARIBOR, 19. Preiskava o krivcih, ki so ob priliki zadnjega protestnega shoda proti plebiscitnim goljufijam na Koroškem nahujskali množico k dejanskim izgredom, je v polnem teku. Zaslišanih je bilo že več oseb in več krivcev že izročenih sodišču. — Tekom včerajšnjega in današnjega dneva se je vršil komisijonelni ogled in popis škode, povzročene ob priliki zadnjih izgredov. Komisija svoje delo nadaljuje. (Iz tega je razvidno, da ni povsod dovoljeno udejstvovati svojega patrijotičnega čustvovanja na način, ki nasprotuje kazenskim paragrafom. Op. ured.)

LJUBLJANA, 19. Namesto odstopivšega jugoslovenskega delegata pri plebiscitni komisiji, ministra Jovana Jovanovića, je imenovan dr. Ivo Šubelj.

Koraki konference poslanikov.

PARIZ, 19. Agencija »Stefani« javlja: Vsled plebiscita na Koroškem je naredila konferenca poslanikov pri avstrijski konferenci potrebne korake, da jo obvesti o ukrepih, ki so se ukrenili za zogotovitev izvršitve saintgermainske pogodbe.

Jadransko vprašanje

Jadranski spor ob koroškem plebiscitu

(Moje misli.)

Davno pred vojno je naš Krek govoril nekoč bratom v Zagrebu o koroški fronti. Rekel je: »Dobro vedite, da se koroški Slovenci bore tudi za vas, ko se bore za svoje narodno življenje; treba je ves naš jug resno zainteresirati za ta njih boj in jih podpreti!« Tako nekako sem trikrat čital. Krek je ljubil Korošce, njemu so bili temeljni zid združene domovine. Kaj in koliko se je pač moglo narediti za naše severne brate v pok. Avstriji — je znano. Težko je šlo in počasi.

Ali je Koroška izgubljena? Po famoznem plebiscitu — med narodom, ki je 500 let že obsojen zatajevati svoj jezik?!! Narod, ki mu je **od vojne neštetokrat** poraženi Nemec ,smel zažigati hiše in ropati p odcemovih! In ravno temu poraženemu Nemcu so visoki zavezniki dajali avtomobile in vso mogoče naklonjenost, da more udariti — na domačina Slovenca. Ali nima koroški Slovenec pravice da vzklika: stoletja sem bil sužnj — pa moram biti še nadalje?! Ali ni naš Korošec videl, da so jugoslovenske čete na ukaz šle iz Celovca? Ali ni videl, da se je zahodno Koroško odtrgalo brez glasovanja? Ali ni videl, da je ententa proti temu, da bi bil jugoslovenski narodni teritorij na Koroškem združen v eno celoto? Ne gre, pa ne gre v glavo visokim zapadnim diplomatom, da mali prezirani narod stoji tam — na najbolj kočljivi točki in zahteva po narodnem pravu — svojo lastno državnost?! Čudna, da naravnost ostudna je gonja proti temu malemu narodu Evrope.

Ali ne klonemo! Niti trenutek ne! Pride dan, ker mora priti! Narod ve, da se jezik jugoslovenski glasi nad Dravo na Koroškem — pa do vrat Carigrada! Kjer se izliva naša govorica in naša pesem tam je naša meja, to mejo nam je dal Bog! In to hočemo in zahtevamo pred vsem svetom! Priznavam, da nismo sami na svetu; priznavam, da imajo tudi drugi narodi razne važne interese na tej naši zemlji — pripravljeni smo za pogajanja žnjimi kot enakovredni z enakimi. Vemo prav dobro, da, kdor krivico seje, bo tudi krivico žel. To velja tudi za narod!

Nobenih strategičnih mej ne treba. Kdor danes, po tej strašni svetovni morilji še misli, da tiste takozvane strategične meje dajejo državi absolutno varnost, ta je gledal dogodke — z zaprtimi očmi. Čim manje Italijanov v Jugoslaviji, tembolje; nasprotno pa tudi, čim manj Jugoslovanov v Italiji, tem bolje.

Kar pa jih po nujni sili pripade drugi državi, tem je dati absolutno varnost za narodni obstanek, dovoliti vsa sredstva za kulturni in gospodarski razvoj. Take varnosti pa ne more dajati edinole kaka šolska, ali takozvana narodna avtonomija. Tudi upravne treba. In svobodno mora biti taki manjšini, da more biti deležna na kulturnem snovanju vse celote svojega naroda. Taka uredba bo najbolja — strategična meja, ker bo zagotavljala dobro sosedstvo in prijateljstvo. Ali je to možno? Ali bi bilo kaj hudega, nevarnega, če bi po krci Italijan v Dalmaciji, recimo, rabil italijanske šolske knjige in poveličeval svojo italijansko domovino brez sovraštva do drugega naroda, med katerim živi?! Ravno tako, če bi naš slovenski otrok onkraj Soče — rabil knjigo tiskano v Ljubljani in se učil ljubiti svoje rodne brate po krvi? Ali ne bi se tako enostavno rešil ont večni nemir v obmejnih krajih? Ali bi bile morda nepremagljive finačne težkoče? Ali ne stanejo sto- in stokrat več trdnjave in kanoni ob mejah? Ali naj bodo bojš na naših mejah večni? Kje je mož velikega duha in srca in nebeške moči, da to reši v blagor naroda in človeštva sploh?!

Državniki, tostran in ono-stran premirne črte! Napravite, v kolikor je le možno narodno črto za mejo. Če se pa po vašem mnenju leje razni drugi interesi tako kočljivo križajo — potem pa proklamirajte dotični narodnostni manjšini ob meji — **kulturno** skupnost z istorodnim bratom!

Tako naj se reši naš jadranski spor!

Bodimo veliki — v velikem času.

Silvester Ivan.

JUGOSLOVENSKI DELEGATI ZA POGAJANJA

BELGRAD, 18. Minister trgovine in industrije dr. Ninčić je v zadnjem trenutku izjavil, da ne more sprejeti dolžnosti drugega delegata za pogajanja, na katerih bi se končnoveljavno rešilo jadransko vprašanje. Ta izjava ministra dr. Ninčića se komentira na različne načine. Eni trdijo, da si minister dr. Ninčić še ni zajamčil ugodnega izida v okraju kjer kandidira pri volitvah v konstituanto. Drugi zopet trdijo, da se radikalna stranka sploh noče udeležiti pogajanj, ker noče imeti nobene odgovornosti. Vsled tega je bila danes od 11. dopoldne do 1 in pol popoldne seja ministrskega sveta, na kateri so določeni drugi delegati in sklenjene zadnje instrukcije za delegate. Delegati za pogajanja so: zunanji minister dr. Trumbić, ministrski predsednik dr. Vesnić ter finančni minister Kosta Stojanović. Obenem so določili, da odpotujejo naši delegati v torek ob desetih zvečer.

BELGRAD, 19. Priprave za odhod naših delegatov za pogajanja z Italijo so končane. Po sedanjih dispozicijah odpotujejo delegati jutri.

BELGRAD, 19. Kraj direktnih dogovorov z Italijo še ni določen. Na vsak način se bodo pogajanja vršila v mestu, ki leži na železniški progi Benetke - Firenze. Za časa odsotnosti ministrov, ki se bodo teh razgovorov udeležili, bo zastopal min. predsednika dr. Korošec, min. za finance Draśković in min. za zunanja dela dr. Ninčić.

BELGRAD, 19. »Politika« javlja: Včeraj opoldne je prejela vlada obvestilo iz Rima, da pojdejo na direktna pogajanja s strani Italije ministrski predsednik Giolitti, minister za zunanje stvari grof Sforza, pomočnik ministra za zunanje stvari Bertolini in pooblaščeni minister Volpi. Odsek za zunanje stvari je imel vsled tega včeraj popoldne sejo, na kateri se je sklenilo, da bodo kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev na pogajanjih zastopali ministrski predsednik dr. Vesnić, minister za zunanje stvari dr. Trumbić in finančni minister Kosta Stojanović. Jugoslovenska delegacija bo imela neomejeno pooblastilo, da z italijansko delegacijo končnoveljavno reši jadransko vprašanje. Odpotovali bodo v Italijo v najkrajšem času. Domneva se, da bo prvi sestanek v Benetkah, potem pa se bodo pogajanja nadaljevala v San Paolu pri Rimu.

KOTOR PRIPADE BREZPOGOJNO JUGOSLAVIJI

BEROLIN, 18. »Deutsche Allgemeine Zeitung« javlja iz Milana: Kakor poroča »Idea Nazionale« iz Reke, je v Reko po poročilu v vladnem časopisju dospel odgovor poslaniškega sveta v Parizu glede vprašanja kotorskega zaliva. Po tem sklepu pripade kotorski zaliv brezpogojno Jugoslaviji. Medzavezniške ladje bi imele pravico pristajati v kotorski luki.

Pismo iz Prage

Tusarjev koalicijski kabinet je odstopil ter je bil nadomeščen z uradniškim kabinetom, ki mu je postavljen na čelo šef moravske politične deželne uprave Černy, ki je obenem tudi minister za notranje urade. Izmed prejšnjih ministrov so ostali v kabinetu samo minister za zunanje stvari dr. Beneš, kot upravitelj finačnega ministrstva dr. Engliš in trgovinski minister dr. Hotowetz.

Program nove vlade je podan v lastnoročnem pismu predsednika republike ministrskemu predsedniku, v katerem ga navaja na pismo odstopivšega ministrskega predsednika in na program odstopivše vlade. Nadalje pravi v pismu: »Vaša vlada naj bo vlada dela v pravem pomenu besede. To ne pomeni niti najmanj odstopa od smeri odstopivše vlade. Vaša vlada je nasledstvena vlada. Pričakujem pa, da se tako celota, kakor tudi posamezni člani nikakor ne dado zadržati od težkega administrativnega dela.

Naloga te prehodne uradniške vlade je torej ta, da vodi vlado tako, da državni interesi ne bodo trpeli škode in da s svojim vplivom utrdi administracijo in spravi v njo red. To pa je mogoče samo, če ji bo usojeno dalje življenje; a za sedaj je mogoče reči samo, da ostane na vladi najbrže samo do konca tega leta, ali konkretnejše rečeno: preko socijaldemokratičnega shoda, odloženega na konec novembra. Šele takrat se reši vprašanje udeležbe socijalnih demokratov pri vladi. Ali jo nadomesti zopet koalicijska vlada, o katere sestavi se da danes težko kaj povedati, je še negotovo. Gotovo je, da imata obe socijalistični skupini mnogo upanja, da prideta zopet na površje.

Člani sedanje vlade so bili dobro in previdno izbrani, so to vseskoz politično nekompromitirane osebe, tako, da je od vlade pričakovati mnogo uspeha. Takega strokovnega dela, ki ne rešuje vprašanj s političnega vidika in tudi ne z vidika ministrskih interesov, je pri nas zelo treba, in ravno zato je uradniški kabinet popolnoma na mestu.

Razpad češkoslovaške socijalne demokratične stranke je popoln in ni pričakovati, da bi prišlo do zedinjenja, ker si stojita levica in desnica preostro nasproti. Levica se je polastila »Prava Lidu« in delavske založbe. »Pravo Lidu« je torej sedaj komunistično. Izmed nastavljencev tiskarne, v upravništvu in uredništvu, se je izvolil svet, ki je takoj ob svojem nastopu uvedel notranjo cenzuro lista ter imenoval za cenzorja pisatelja Ivana Olbrachta (Kamil Zeman), ki se je nedavno vrnil iz Rusije. Izdajatelj »Prava Lidu«, poslanec Nemec in šefredakter Stivin, ki je edini izstopil iz uredništva, sta protestirala proti temu ter izjavila, da preneseta »Pravo Lidu« v Beaportovo tiskarno. Tako sta izšla v soboto dva izvoda »Pravo Lidu«, in sicer »Pravo Lidu« iz Hybernske ul. z naslovom »Staro Pravo Lidu« kot organ levice. Okrajno sodišče v Pragi pa je na tožbo Nemca in Stivina prepovedalo ta naslov, vsled česar se je naslov lista izpremenil 20. septembra v »Lide Pravo«.

V nedeljo je imela socijalnodemokratična levica posvetovanje glede ponudbe izvršilnemu odboru socijalnodemokratske stranke za povrnitev tiskarne in uredništva »Prava Lidu« in glede ureditve medsebojnih razmer pod pogojem, da se protishod komunistov, ki se je vršil 25. do 28. septembra, torej v dneh, ki so bili najprej določeni za shod celokupne stranke, prizna kot shod te enotne stranke in da se na kandidatno listo ne bodo vzeli predstavniki bivše desnice. Te ponudbe so bile kratkomalo odklonjene.

V podobnem smislu se je izrekel zbor zaupnikov delavstva Velike Prage na svojem shodu 20. sept. kjer se je z vso odločnostjo odklanjalo razdirajoče delo komunistov v scijalni demokraciji, kjer se je obsojala odtujitev »Prava Lidu« in se je odklonilo priznanje protishoda. Obenem je ta shod pozival izvrševal. odbor in zastopništvo stranke, da naj zopet obnovi staro disciplino socijalnodemokratske stranke. Na shodu je govoril tudi bivši ministrski predsednik Tusar in bivši minister Johannis, kateri je bil izvoljen za tajnika stranke. Zastopništvo socijalnodemokratske stranke je bilo sklicano na 25. t. m., da bi se razgovorilo o poslednjih dogodkih v tej stranki. Poskušeni kompromis s komunisti se ni posrečil in predlog za shod 23. t. m. je bil odklonjen s 46 glasovi proti 16 glasovom. Določilo pa se je, da naj se vrši strankin zbor, določen prvotno na Božič, že 27. do 29. novembra. Shoda se ne morejo udeležiti komunisti, in delegat more biti samo oni, ki se pismeno zaveže, da ni za tretjo internacijonalo. Za edini organ stranke sta se pripoznala »Pravo Lidu« in njegov »Večernik«. Zastopstvo stranke je nadalje konstatiralo, da je boj stranke namerjen proti njenim razdiralcem komunistom, ki so napovedali socijalni demokraciji vojno, vsled česar komunistov ni več mogoče trpeti v tej stranki.

Ta boj pa ni omejen samo na Prago, marveč se širi tudi med zunanje organizacije in je levica že tudi poskusila polastiti se zunanjega tiska, kakor n. pr. v čeških Budjejevicah.

Razdor v socijalnodemokratične stranki bo imel tudi politično pravne posledice. Tako zanima v prvi vrsti vprašanje, kaj se zgodi s skupnim imetjem.

S prostim odvzetjem imetja, kakor se je zgodilo v otrani komunistov, so najmanj zadovoljni pripadniki desnice same, ker se je na ta način pokazalo, kako nezanesljive so komunistične teorije v praksi. Važnejše pa so opolitične posledice, ker se po razpadu skupnega kluba veiljuje vprašanje, kdo nadomesti odpadle ali izločene člane, če stranke ne bo. Vsi namestniki bi morali najprej izjaviti, h kateri stranki pripadajo in šele potem bi bilo mogoče, da bi stopili na izpraznjena mesta, ali pa bi se morale izvršiti nove volitve, da bi si vsaka nova stranka zagotovila svojo državo.

Politično pismo iz Amerike

»Svet bo odrešen, on se že odrešuje. Odrešuje se; ne po onih, ki vihte rdečo cunjo besedne vojne, ki groze in zahtevajo, ampak po onih pogumnih — delavcih, izumiteljih, trudaljubiteljih —, možeh in ženah, vršečih dolžnost, katera jim je ravno najbližja.« (Elbert Hubbard: »Little Journeys of the Hommes of the Great«.)

Vihar, ki je divjal preko našega malega planeta, se je končno polegel in njegovi prebivalci morejo prilezti zopet na dan in si napraviti račun o storjeni škodi. Čeprav Amerika ni bila zadeta od polnega udarca Martove bojne sekire, je bila dežela Washingtonova, Lincolnova in Wilsonova vendar precej hudo pretresena. Mogočen sunek je prerahljal našo deželo od obali do obali. Ako je bilo pet milijonov mož iztrganih od svojega mirnega dela in mahoma vrženih na vojaška vežbališča, je jasno, da je to moralo deželo spraviti iz ravnovesja. Zlasti, če še pomislimo, da je to narod miroljubnih, delavnih ljudi, ki nima stalne armade, kakršne so dandanes v navadi, in ki ni gojil nobenih aspiracij ali tajnih poželjenj, zasužnjiti sosedne države.

Toda, kakor če je orjaška noga brcnila v mravljišče in se to takoj prepreža z živim gomazenjem, tako je Amerika več nego preveč okusila ves dirindaj, tako, da je pač treba škodo popraviti. Od Atlentika do Pacifika, od Njujorka do San Franciska, od reke Rio Grande do Kanadskega praga — se vrti vsako marljivo kolo, puha dim vsak dimnik in vsak človek, ki hoče delati, je na delu. Kakor če mravlje popravljajo poškodovano mravljišče. Radi zadobljene havarije **pravi Amerikanec ne iztika za vzroki škode, ne zapravlja dragocenega časa z vpitjem in tarnanjem, obdolžuje to in ono, nego posveča vso svojo telesno in nravstveno moč nalogi, ki ga čaka. Meni, in meni pravilno, da bo pač časa na izobilje, pričkati se potem, ko bo dom popravljen.** (To naj si v teh trenotkih zapišejo v svojo beležnico zlasti tudi Slovenci).

Imamo poravnati in odpraviti odveč draginje, treba je izločiti profitaštvo in še stoineden povojni problem, kakor jih mora tudi Evropa prebolevati. Preveč smo napadeni po oni povojni bolezni, ki se zove nezadovoljstvo, in ki je, kakor influenca, svetovno epidemična. Toda duh te dežele pravi »Never say quit« (slovensko bi se reklo: »Ne bodi nikdar samozadovoljen«) in pod nobenimi okoliščinami ne zapušča pravi Američan možnosti, da misli! Da trezno premišljuje! Naša težka vprašanja se polagoma rešujejo, epidemija nezadovoljstva in nezadoščenja se stopnjema iztreblja. Skoro že bo Amerika korakala po svoji stari trdni poti.

Stvar, ki prav sedaj v Zjedinjenih državah absorbira vse zanimanje, je borba za prezidentstvo. Opazovalec, ali pravilneje, volilec je tako zaposlen, smotreč razne politične članke v časnikih, da mu je kakor »rodoljubu z dežele« v cirkusu s tremi igrišči, — kjer ni zmožen slediti vsem produkcijam samo z enim parom oči in ušes.

Dne drugega bližajočega se novembra bodo državljani teh Zjedinjenih držav volili novega predsednika in podpredsednika. Dasi je tu pet strank, ki tekmujejo za svoje kandidate, sta vendar obe stari stranki — republikanska in demokratska — oni, med katerima morajo odločevati volilci, kajti ostale stranke so, naravnost povedano, preslabe, da bi izvolile predsednika.

Predsednik Zedinjenih držav se voli sledeče: Držav je 48 s 531 volilnimi glasovi. Da je izvoljen za predsednika, mora kandidat dobiti 266 teh glasov. Država New York ima največ elektorjev (volilnih mož), namreč 45. Sledi ji Pennsylvania z 38; nato prihaja Illinois z 29, Ohio s 24. Ohiju slede razne države z vedno manj in manj glasovi, do takih držav, ki imajo le po tri volilne može. Vsaka stranka izbere in postavi v vsaki državi toliko elektorjev, do kolikor jih ima pravico dotična država. To so seveda možje, ki so znani kot zanesljivi in ugledni pristaši svojih strank. Volilci na volilni dan ne bodo volili naravnost guvernerja Coxa ali senatorja Hardinga ali kogar že od drugih kandidatov, nego bodo glasovali za kandidirane predsedniške elektorje, ki potem šele tvorijo volilski izvleček za predsedništvo.

Obe veliki stranki pripravljata eno izmed najbridkejših političnih borb, kar jim je bil sodobni volilec priča. Voditelji republičanske stranke so ravno pred nominacijo povdarili kot glavno točko, da se bo predsedniški boj 1920. sukal okrog vprašanja Zveze narodov. Senator Lodge in senator Harding, na čelu republičanskih senatorjev, sta zadnji dve leti izrabljala vsako možno orožje zoper Wilsona, ki je demokrat. Vsako le mogočo stvar se je porabilo, da se diskreditira Wilsona ne le pred svojim lastnim narodom, nego preko širnega sveta. Bili so senator Harding in tovariši, ki so to državo zadržali, da ni pristopila k Zvezi narodov.

Kakor rečeno, glavno preporno vprašanje v boju za predsedništvo je Zveza narodov. Ker prostor ne dopušča, hočem se le dotakniti te točke, kakor se zrcali s platform obeh strank. Republičanska platforma (volilno geslo) pravi o tej stvari med drugim tole: »Republičanska stranka se zavzema za dogovor med narodi glede ohranitve svetovne-ga miru. Mi mislimo, da more taka medsebojna združitev temeljiti na mednarodnem pravosodstvu in mora poskrbeti za način, ki bo vzdržaval moč javnega prava potom razvoja zakonodaje in razsojanja po nestrankarskih sodiščih. Zajamči naj se takojšnja splošna mednarodna konferenca, kadarkoli bi bil mir ogrožen vsled politične akcije, tako da bi bilo dano jamstvo za mednarodno pravičnost in poštenost, ter bi narodi vporabljali svoj vpliv in svojo moč za preprečevanje vojne. Mi smo naziranja, da se vse to dá doseči brez kršenja narodne neodvisnosti in ne da bi se ljudstvo Zedinjenih držav oropalo uveljavljenja pravice, določati od slučaja do slučaja samo zase, kaj mu je prav in pravično, in ne da bi to ljudstvo moralo igrati vlogo udeleženca, namesto le miritelja pri kaki skupini prepornih zadev, o katerih ni zmožno soditi.«

Demokratska platforma pa propoveduje o tem predmetu bistveno naslednje: »Mi privzemamo prezidenovo naziranje o naših mednarodnih obveznostih in njegov trdni odpor zoper pridržke, ki so sposobni razmesariti vitalna varstva versailleske pogodbe in priporočamo demokratom v kongresu, naj glasujejo zoper resolucije za separatni mir, ker bi tak mir narod oskrunil. Zametavamo kot popolnoma ničevo, če ne zlobno, republičansko naziranje, da bi ratifikacija pogodbe in članstvo pri zvezi narodov na katerikoli način ošibila popolnost in neodvisnost naše države. Dejstvo, da je pogodbi pristopilo 29 narodov, vseh pravtako ljubosumnih na svojo neodvisnost, kakor mi na svojo, je zadosten protidokaz zoper tako skrb. Predsednik je ponovno izjavil in to splošno soglašanje (narodov) nam je tudi porok, da morajo biti vse naše članske dolžnosti in obveznosti pri zvezi v striktnem skladu z ustavo Zedinjenih držav, v kateri je vtelešen temeljni zahtevek, da se vrši ugotovitvena razprava v kongresu (narodnem predstavništvu), predno bi se ta narod udeležil kake vojne.«

Vse politične stranke močno tekmujejo v trudu za inozemske glasove (glasove priseljencev), ker glasovanje inozemcev bo izvajalo velikanske razlike pri tej volitvi, kakor tudi pri vseh kasnejših. Jugoslovanski volilci širom vse Amerike so dali pred štirimi leti Mr. Wilsonu in demokratski stranki svojo enodušno podporo. Jugoslovanski voditelji to povdarjajo, kajti če ne bi bili Jugoslovani države Kalifornije solidarno volili Wilsona, bi bil med republičanskim nasprotniškim uspehom in Wilsonom, ki je demokrat, silno majhen razloček. In država Kalifornija je pred štirimi leti odločila volitev sploh; šlo je skoro za enake uspehe obeh strani.

Neki časnik pravi med drugim: »Narodna italijansko-amerikanska liga, obsegajoča nad 500.000 glasovalcev, bo letos podpirala Hardinga, v soglasju z okrožnico, ki je je prejela od svojega prvomestnika Filipa C. Giordana.«

Pueblo, Colorado, 8. sept. 1920.

Vladimir Walther Predovič.

Irsko vprašanje

Vojna vihra je razburkala prav globoko in občutno vse narode in zdi se, da bo za marsikako državo poteklo še več let notranjih homatij in razprtij predno se povrne zopet v nekdanje veteljeno ravnovesje. Tudi zmagovalka Anglija, ki je kakor znano, za vojno najmanj žrtvovala, si je razmeroma največ ž njo pridobila, se mora sedaj prav resno baviti z velikimi narodnimi vprašanji, ki dozdevno celo ogrožajo nje gospodujočo velevlast in zahtevajo nujne rešitve. Starodavna borba Ircev za samostojnost povzroča dan na dan Angležem brezdvomno čimvečje skrbi in gorje vsaki državi, če bi jo pretresalo tako odločno stremljenje drugorodnega plemena; ali treznost, samozavest, iskušenost angleških državnikov se izkazuje brez škodljivih posledic za Britanijo. Veliki trenotki so našli pač velike može, kakor morda nikjer drugje. Le [illegible] izdajejo tile svoje občutke ali kako razburjenost; kakor so skoraj neopaženo dovolili Egipčanom prejšnjo neodvisnost v deželi, ki se je še pred par leti prikazovalo kot potrebno mostišče za spoj z bogato Indijo, tako vtegnemo v kratkem še doživeti, da brez vika in krika izvrši Anglija na sebi najgrdejšo operacijo in si hladnokrvno odreže najbližji glavni otok irski. Zgodovina te vstrajne borbe je res že poprej imela se završiti z avtonomijo Irske, ali nje angleška pokrajina Ulster ni privolila v nobeno samoupravo, ki bi mogla dovesti kedaj do popolne odcepitve. A sedaj so se šanse v prilog Ircem vendar nekoliko premenile; je duh časa že vstvaril ugodnejše razpoloženje, da velika »Times« priobčuje vsklik prejšnjega premijera Asquitha, naj premaga nasprotnika Lloyd Georgeja: »Nič ni bolj ponižujoče in škodljivo za Angleško, nego sedanji prizor Irske!« Opozicijonalec spretno uporablja simpatije ostalega sveta, ki so si jih znali Irci povsod in zlasti v Ameriki pridobiti, da obtoži svojega naslednika, ko se pripravlja na veliki zgodovinski čin, ki ga sam Asquith pred leti ni hotel izvršiti. V takih človeških slabostih dičijo pa tudi veliki Angleži tolikim našim mogotcem na evropskem kontinentu! Glavno je pa, da se irsko vprašanje vendar približuje svoji srečni rešitvi, ker vlada in parlament očito uvidevajo, da ugled in korist države trpe več po neprestanem ustaškem nasprotovanju Ircev, nego če bi izvršili zahtevano rascepitev stare trojedne kraljevine. In res bivši zunanji minister Lord Grey zastopnika vže v prepričanju, da daje Ircem svobodo pod pogojem, da ostane vsaj skupna zunanja politika in uprava vojske in mornarice; to bi bila samostojnost, kakor jo imajo vsiljivi angleški dominioni Avstralija in Kanada. Ali Ircem tudi to ni dovolj; »preveč smo bili ponižani, preveč smo trpeli, z Angleži nikake skupnosti več.« Tako odgovarjajo ponosno na vse angleške ponudbe, ki bi vsaj napram zunanjemu svetu rešile britansko skupnost. Da vojna, vojna je osloboditi sile, ki so bile prej skoro neznane in morda jo celo Angleži vkljub velikemu skupčku že proklinjajo vsaj na skritem. Irci pa so zadobili novo moč in vero v sebe še po 600letnem podjarmljenju, v katerem so povsem izgubili glavni znak narodnosti — svoj jezik. Ali misel, da imajo tudi oni pravico živeti svoje življenje kot samostojen narod jih navdaja s tolikim pogumom in toliko silo, da mogočna in zmagonosna Anglija, ne more več vspešno odbiti zahtev.

SLOVANSKI SVET

Bolgarska politika

LONDON, 18. Bolgarski min. pred. Stambulinski je odpotoval v soboto v London. V svojem razgovoru v torek je izjavil, da ima njegovo potovanje tri svrhe. Predvsem želi ustvariti dobre in stalne odnošaje med novo Bolgarsko in med Anglijo. Posebno naglaša, da nova Bolgarska noče imeti nič skupnega s starim režimom. Nova Bolgarska je nova z ozirom na svojo zunanjo politiko, na svojo upravo, na način vladanja in na splošno organizacijo. Stambulinski upa, da bo s pomočjo angleških državnikov stvoril nove odnošaje med svojo državo in med Anglijo. Nato namerava proučiti veliko industrijalno in gospodarsko moč Angleške, da razvidi kaj bi bilo potrebno ukreniti na Bolgarskem, da bi se zboljšale njene gospodarske in industrijalne razmere. Stambulinski želi tudi apelirati na angleško vlado in sploh na vse javno mnenje posebno pa na trgovinske in finančne kroge, da pomagajo osabeli Bolgarski, da si opomore in tako lahko izpolni pogoje mirovne pogodbe. Končno je izjavil Stambulinski, da bo nova vlada storila vse, kar je v njeni moči, da pošteno plača svoje dolgove. Da pa to zmore, potrebuje izdatne pomoči, da izboljša svojo valuto.

Diplomatski dopisnik lista »Daily Telegraph« je imel razgovor s Stambulinskim, v katerem mu je ta-ta v glavnem navedel karakteristične poteze iz svojega življenja in svojega političnega delovanja izza vojne. Povedal je, da bi se bila Bolgarska osvobodila carja Ferdinanda s pomočjo agrarne stranke, če bi bila dobila pomoč od zaveznikov, kakor so jo dobili sosedje Srbi. Agrarna stranka je največja stranka v bolgarskem parlamentu in sploh v vsej državi. Kajti kmetov je na Bolgarskem 80% vsega prebivalstva. Nekaj nevarnosti preti državi od komunistov. To so po večini nezadovoljni begunci iz Makedonije, Tracije in Dobrudže, ruski agenti, plačani agitatorji, politiki starega režima in drugi elementi, ki se skrivajo za novo zastavo. Tem ljudem se je posrečilo povzročiti železničarsko stavko, ki je trajala 58 dni. Pa agrarci so zlomili stavko. — Stambulinski se ni hotel razgovarjati o Mali ententi ter je izjavil, da tega ne bo storil, dokler se ne sestane s Take Jonescom. Nadalje je bolgarski ministrski predsednik izrazil upanje, da bodo angleški državniki vplivali na bolgarski narod, da pride do sporazuma z balkanskimi politiki. Potrebno je, da se ti sestanejo in spopriječe med seboj. Treba je za to samo časa. Edino v tem prijateljstvu leži rešitev in sreča balkanskih narodov.

Boljševiki zasedli Minsk.

VARŠAVA, 18. Neko poročilo vrhovnega štaba od 17. t. m. pravi: Na severnem krilu fronte nadaljujejo naše čete pohod proti letonski meji. Sovražnik je izgubil vsled porazov v zadnjih dneh pogum in se ne upira našemu navalu. Vosoko poveljništvo omenja znamenito podjetje, ki ga je izvršil severni konjeniški oddelek od 11. do 14. oktobra na črti Rabeskovice-Sihinov; ta oddelek je uničil tri sovjetske divizije ter ujel 1500 mož, med katerimi je bilo 40 častnikov; zaplenil je tudi več zastav, nekoliko vozov trena, 2 topa, 30 strojnic in 3000 pušek. V smeri proti Minsku so naši oddelki umaknili na določeno črto; nekateri oddelki 58. boljševiškega polka so začasno zasedli mesti in zaplenili več strojnic. Sovražnik je zasedel Ostropolj; mesto je bilo popolnoma uničeno; boljševiki so postopali proti prebivalstvu na krvoločen način.

Boljševiško poročilo o zasedbi Minska.

CURIH, 18. Radiobrzojavka iz Moskve od dne 16. t. m. poroča: Pri Spadeksu inMiledetnu so se naše čete prestavile v nove postojanke. V minskem okraju je sovražnik začel močno ofenzivo na približno 150 km široki fronti; po bojih, ki so trajali več dni, so naše čete vkorakale v Minsk 15. oktobra. Na vzhodu od Lonska se nadaljujejo kruti boji. V brislavski pokrajini so prešle naše čete v protiofenzivo in odbile sovražnika proti jugu; zaplenili smo nekaj tanksov, 1 oklopni vlak in 5 strojnic.

Govor predsednika Vitosa o rusko-poljskih odnošajih.

VARŠAVA, 18. Na zadnji seji je izjavil predsednik Vitos, da preliminarji miru, podpisani 12. t. m., ne zadovoljujejo popolnoma aspiracij poljskega naroda, ker pustijo onstran Poljske meje veliko število Poljakov, da pa odgovarjajo zmernemu razpoloženju in želji Poljakov po koncu vojne. Drugi člen dogovora jamči obojestransko opustitev kakršnegakoli vmešavanja v notranje zadeve druge stranke. Vitos je rekel, da zaupajo Poljaki v popolno izpolnitev dolžnosti, ki so jih prevzeli Rusi. Logična posledica tega stališča — je nadaljeval Vitos — je za nas potreba, da ne nadaljujemo podpirati čete, ki se dosedaj borijo proti sovjetski armadi in ki ne tvorijo kadrov naše vojske. Glede zahtev, ki jih je stavila vladna komisija v centralni Litvinski poljski vladi, je izjavil predsednik, da mora poljska vlada imeti gotovost, da želi vladna komisija na primeren način v resnici zajamčiti prebivalstvu centralne Litvinske možnost do odločitve lastne usode, preden odpošlje delegate, da se sporazumejo s komisijo. Očividnost napada na Vilno, o kateri govori komisija z nekako gotovostjo, je jako malo verjetna, ker so poljske čete na vzhodu Vilne. Nasprotno; zasedbo Vilne in njenega teritorija s strani kakšne inozemske vojske bi morala smatrati Poljska kakor nekak atentat na svobodno odločitev prebivalstva, in proti takemu atentatu bi bila poljska vlada primorana protestirati na najodločnejši način. Predsednikovemu govoru so vsi prisotni burno odobravali.

Ministerijalna kriza na Litvinskem

VERSAILLES, 19. Na Litvinskem je baje prišlo do ministerijalne krize; ministrski predsednik je neki Slowiel.

Boji na desnem bregu Dnjepra.

SEBASTOPOL, 15. Na desnem bregu Dnjepra so razbile čete generala Wrangla dva polka rdeče konjenice in večji del tretje divizije strelcev.

Napredovanje Wrangelovih čet ob desnem bregu Dnjepra

CARIGRAD, 18. Agencija »Union« objavlja naslednjo radiobrzojavko iz Sebastopolja od dne 16. t. m.: Naša ofenziva se nadaljuje z uspehom na celi severni fronti; pri Vestjenskovem smo ujeli znatne sovražne sile, na drugem delu fronte pa, kjer nas je hotel sovražnik napasti, je padlo v naše roke nad 3000 mož. Ob desnem bregu Dnjepra nadaljujejo naše čete v smeri proti postaji Apostolovu, važnemu železniškemu križišču.

Razne brzojavne vesti

Avstro-ogrski železniški materijal v zasedenih pokrajinah se prisodi Italiji.

PRAGA, 15. Kakor poročajo listi, je prisodil višji svet Italiji avstro-ogrski železniški materijal, ki ga je pridržala vsled premirja kot vozni plen.

Konferenca Zveze narodov za ureditev določeb glede potnih listov

PARIZ, 18. Konferenca za ureditev določeb glede potnih listov, ustanovljena od Zveze narodov je sklenila predlagati, naj se odpravi vizum na potnih listih za izhod iz kake dežele, naj se vizum za prehod dovoli avtomatično brez poizvedovanj edino le na podlagi vizuma dežele, v katero se peljete, in naj ima isto veljavnost kakor vizum države, v katero je potnik namenjen.

Slavnostna otvoritev zasedanj Zveze narodov.

PARIZ, 19. Zasedanje Zveze narodov se slavnostno otvori 20. oktobra v Bruselju pod predsedništvom Hymansa; na dnevnem redu bosta spor med Poljsko in Litvinsko in vprašanje alandskih otokov. Vršijo se priprave za plenarni sestanek, ki se bo vršil v Ženevi 15. novembra; na tem sestanku se bo razpravljalo vprašanje o monopolu sirovin.

Prepiskava francoskega diplomatskega kurirja v Brucku

PARIZ, 18. Agenciji »Havas« poročajo iz Budimpešte: Francoskega diplomatskega kurirja, ki je odpotoval v sredo zvečer iz Budimpešte, je ustavil na obmejni postaji v Brucku madžarski policijski komisar. Kurir je moral izstopiti iz vlaka in iti v neko dvorano carinskega urada, kjer so mu ukazali odpreti kovčege. Klub svojemu protestiranju se je moral pokoriti ukazom komisarja, ki je pretil, da ukaže odnesti kovčege. Ta incident se ne more smatrati kot kakšen sovražen čin s strani madžarske vlade.

Nemčija doseže kmalu proračunjeno množino premoga.

PARIZ, 15. Komisija za obnove je pozvala prizadete države, naj predložijo pred 1. novembrom note pretrpelih poškodb, ki so vsebovane v glavnih kategorijah, previdenih od mirovne pogodbe; pozvala jih je tudi, naj predložijo metodo za ocenjevanje, ki se nanaša na posebno kategorijo poškodb, ki so jih pretrpele v prvi vrsti. Kar se tiče izročitve premoga, je sklenila komisija za obnove z Nemčijo nov dogovor, ki dovoljuje izplačanje predujmov, ki so se priznali Nemčiji v Spa v zameno izročitve premoga. Nemčija je že začela udejstvovati dogovor, sklenjen v Spa, in dosegla v zadnjih treh mesecih skoro vse proračunjene množine premoga. Končno so se izročile komisiji vrednostnice za 20 in za 40 milijard mark v zlatu na podlagi določeb pogodbe in na način, določen po dolgih pogajanjih z Nemčijo.

Venizelos hoče diktatorsko oast Grško

DUNAJ, 19. »Neue Fr. Presse« javlja iz Pariza: Po vesteh, ki so došle dosedaj v Pariz, se je zdravstveno stanje grškega kralja tako poslabšalo, da računajo z njegovo smrtjo. Francoski listi opozarjajo na dejstvo, da bi eventualno Venizelosovi pristaši porabili kraljevo smrt morda tudi za to da bi proklamirali republiko, katere predsednik bi bil Venizelos.

BERLIN, 19. Zadnja poročila iz Aten poročajo, da namerava Venizelos izvršiti puč. Bolni kralj se noče baviti več z vladnimi posli. Venizelos se namerava proglasiti za predsednika in diktatorja Grške. V resnici je že zaprosil zastopnike zaveznških držav, da naj za njega posredujejo pri svojih vladah, da bi prevzele protektorat nad njegovo vlado. Venizelos utemeljuje ta svoj korak z nameni bivšega kralja Konstantina, da bi zopet zasedel grški prestol. Berolinski listi dostavljajo, da je podlaga teh Venizelosovih želj dejstvo, da se mu od dne do dne kači število njegovih pristašev in da je pri zadnjih volitvah glasovala večina proti njegovemu programu.

Vesti o francosko madžarskem dogovoru neresnične

DUNAJ, 18. Francosko poslaništvo poroča: Nekateri listi so prinesli vesti o dogovoru, sklenjenem proti koncu m. m. med Francijo Madžarsko. Te vesti so popolnoma neresnične. Dogovori, o katerih se bo še razpravljalo, so samo zasebnega in gospodarskega značaja in ne morejo vsebovati nobenih vojaških določeb, ki bi predvidevale povečanje madžarske armade. Sploh ni bilo nikdar govora o takih dogovorih z Madžarsko. Francoska vlada dopušča strogo ravnanje po pogodbah in zahteva pri madžarski vladi sporazumno z drugimi zaveznškimi državami ratifikacijo trianonske pogodbe.

Dunajčanje hvalijo delovanje italijanskih oficirjev.

DUNAJ, 12. Prve vesti o izidu plebiscita na Koroškem so vzbudile naiživahnejše zadovoljstvo. Vsi listi hvalijo v izbranih besedah delovanje italijanskih oficirjev. Princ Borghese je bil ves dan v Pliberku, kjer je bila borba najtežja.

Sestava turškega kabineta

CARIGRAD, 18. Tewfik paša je sprejel predlog za sestavo kabineta pod pogojem, da lahko sam izbere sodelovalce; nato je bila sprejeta demisija velikega vezirja. Med novimi ministri se omenjajo neki maršal Izzet za vojno in notranje zadeve, Sefa Boy za vnanje zadeve, Mamut Muktar in Salj paša za velikega vezirja. Gre tu baje za prehodno ministrstvo, ki ima nalog za uveljavljenje sovreške pogodbe.

Italijanski poslanik v Braziliji.

RIO DE JANEIRO, 19. Zbornica je imenovala komisijo, katera bo sprejela izrednega italijanskega poslanika Orlanda.

Začetek sestankov dolnje zbornice

LONDON, 19. Dolnja zbornica bo začela zopet imeti svoje sestanke danes popoldne.

Harding sprejel francoskega zastopnika.

WASHINGTON, 18. Predsednik Wilson je poslal Hardingu, kandidatu za predsedstvo, pismo, v katerem ga vprašuje, ali je res, da je on (Harding) neoficijelno sprejel francoskega zastopnika, ki je baje zahteval, naj bi Zedinjene države začele z delovanjem za bratstvo narodov. Wilson pristaja na važnost take trditve in se čudi, da je mogla Francija, ki je član Zveze narodov, nasloviti slično zahtevo na državljana države, ki stoji izven Zveze. Predsednik izjavlja, da je Francija dosedaj vedno spoštovala svoje mednarodne dolnosti. Državni tajnik je izjavil, da je poslal francoski vladi informacijsko noto glede izjav Hardinga.

Ladje, ki prevažajo alkohol v Zedinjene države, se zaplenijo

WASHINGTON, 18. Tukaj se bavijo z razmotrivanjem sredstev, da bi zaplenili in prodali vse tuje ladje, ki proti zakonu prevažajo alkohol v Zedinjene države.

Politične vesti

Ob aneksiji Južne Tirolske. Dne 10. oktobra je bila proglašena aneksija Južne Tirolske k Italiji. Kako so se obnašali ob tej priliki tirolski Nemci? Vse tri politične stranke, klerikalna, liberalna in socijalnodemokratična, so izdale skupen proglas na tirolske Nemce, ki ga je objavil bolcanski »Tiroler«. Iz tega manifesta navedemo le nekaj vrstic: »Južni Tirolci! Z današnjim dnevom je aneksija naše dežele k Italiji dovršeno dejstvo. S tem je tirolska dežela razdeljena. Južna Tirolska je žrtev mirovnega kongresa, ki nas je navzlic svečano obljubljenim samoodločevanjem odtrgal od naših rojakov. (Cenzura). Mi Južni Tirolci gojimo neomajno nado, da pride dan, ko nam pravičnost prinese narodno rešitev. Južni Tirolci! Ne klonimo ampak stoje prenašajmo krivico in mirno in dostojanstveno nosimo usodo.«

Kakor rečeno, so ta oklic podpisale vse tri stranke, tudi socijalistična stranka.

Na dan aneksije so priobčili vsi tirolski listi, tudi socijalnodemokratični, žalne članke z debelim črnim robom. Tudi tržaški listi so priobčili:

PODLISTEK

Branka.

(69)

August Šenoa. — Posl. M. C—č.

»Župik,« je nadaljeval Belizar, »da bi imel vi še tako živo fantazijo, še tako strastno dušo, nikdar ne bi mogli niti od daleč oponašati tistega čutstva, predstavljati si obupnega srda, ki je zavrel tudi v zadnji kapljici moje krvi, ki je razdeva neusmiljeno tudi najmanji živec mojega telesa. Čutil sem, kako mi na sencih trepečejo žilice, kako mi je hkratu šinila kri v glavo. V prvi hip sem smatral vse kot obrekovanje: Levinski pa me je povlekel v kot, sedel poleg mene, mi povedal vse podrobnosti, a naslednjega dne me je odvedel v župni urad enega dunajskih predmestij, kjer je v krstnih maticah moj angelj, moj uzor, moja Leonora bila vpisana kot nezakonska mati dečka. Levinski je govoril resnico. Stisnivši mu roko od srca, sem mu rekel: »Hvala vam, grof, vi ste moj rešitelj.« »Ali se še srdite na-me, grof Belizar, ker sem izpred vaših oči razgnal tisto zračno, lažnjivo sliko, ki vam je prikazovala raj. Srdite se name kakor bolnik na zdravnika ali težke bolestne operacije; nu, pozneje je bolnik zdravniku hvaležen in tudi vi mi ne boste pisali v greh tega razkritja. Odkril sem vam to, da ne bi laž in hinavstvo oskrunila svitega grba vaše staroslavne rodbine.« — Od tistega dne je postal Levinski velik moj prijatelj, ker me je v resnici rešil pogube. Ali, kaj se je zgodilo v moji duši, dragi župnik moj! Izpremenila se je — izpremenila do kraja. Mislite si le mladega živahnega človeka, ki prvikrat ljubi z vsem mladeniškim žarom, a deklica je izredno divna, dražestna. Niti za trenotek ne izginja slika njegovega ideala izpred njegovih oči; ne misli na nič drugega, nego na njo; ne čuti za nikogar, nego za njo; vzdiše, prevrača se, smeje se vsemu svetu, prezira ga in pri tem se uči na pamet ljubavne prizore iz »Romea in Julije«; na kratko: mladenič nori. Tudi jaz sem stal pred Leonoro kakor pred kako svetnico in izprva sem se skoro bal dotakniti se njene roke. Tu pa je moška poštena roka raztrgala to izposojeno odelo devištva; na srcu deklice se je pokazala strupena kača; moja zvezda ni bila nič drugega, nego plamenček smrdljive oljenice; moj rajski cvet je bil v resnici zastrupljen plevel! V prvem hipu nisem nič povedal materi. Izprva sem bil skleni, ne videti več tiste nevredne ženske, ki mi je prevarila za najlepša čuvstva, ki mi ogreneva toliko let življenja, ki napravlja iz mene mrzitelja sveta. Hotel sem ji poslati pismo, polno pravične jeze in grenkih očitanj in že sem bil napisal prvo stran. Raztrgal sem srdito. Bilo je preneumno. Zašel sem bil v obupne, elegične fraze, ki bi se jim »casta Diva« morda smejala. Ali, brez maščevanja to vendar ni smelo minuti, kaznovati sem hotel grešnico na vsak način. Nekega popoldne — bilo je to četrti dan po razgovoru z Levinskim — sem se oblekel čim pazljiveje in krenil potem proti Leonorinem stanovanju. Bila je že kake trikrat poslela pome. Krenil sem v kavarno, da se ohladim z nekoliko čaš ledene limonade, kajti pravi osveta mora biti hladna. Stopil sem v prodajalno, da kupim nekaj drobnin in tako sem slednjič dospel do stanovanja svojega »ideala«. Vdova-mati me je obsula s celo ploho očitanj, ker me ni bilo tri dni pri njih, Leonora da je mogla med tem umreti, in srce da ji je v resnici silno utripalo; in vsak zločin da mora biti kaznovan, a moja kazen da bo blaga: ostati da moram namreč pri njih za obedu in ves dan, do večera, da ne smem zapustiti Leonore. Izjavil sem povsem suhoparno, da se ta kazen mora odložiti na kak drug dan; ker mi je na Dunaju prijatelj iz Prage, ki je k meni povabljen na obed, pak da se popoldne popeljem ž njim v Hütteldorf, kjer mu stanuje teta. Vdovi seveda to ni bilo po volji, a Leonora se je nekako milo smejala, grozeč mi s kazalcem. Ne da bi bil odložil ne klobuka, ne svršnika, sem pozval Leonoro, naj gre z menoj na vrt. Navidezno mračni in jezni obraz si ji je hitro razvedril, položila je svojo roko pod mojo in skakljala poleg mene kakor nemirno dekletce; sledila mi je radostno v park, v to bujno cvetno pozorišče prve moje ljubezni, kjer so se rodili prvi moji poljubi, prvi moji vzdihi. Okoli srca se mi je ovijala strupena kača. Vse naokoli je bilo kakor poprej, Leonora divna in krasna; nikdar ji niso bile ustnice rdečeje in milejše, nikdar nisti tisti modri očesi plamteli sijajneje, nego danes. Kakor poprej goiče tam pred kitajsko kolibo grlice, se širi tu bezeg, tu žari rdeča roža na grmu, a tam nad kamenito klopjo se je zvijala bela roža. Tu je bil najin prvi prostorček, tu sem okusil prvi poljub dekleta. Listje je šušteło, grmovje šepetalo, ptice so pevale. Vse je bilo kakor poprej — samo eno — se je izpremenilo — ah, bilo mi je, da znorim; ali, stisnil sem zobe, premagoval svojo jazo.«

JOS. JURCA:

Tolmin

Za zgodovino svetovne vojne pozorišče najtežjih bojev, je Tolmin za nas središče vsega gorenjega in srednjega Posočja, ki se vsled tega imenuje Tolminsko ali krajše tudi »Gore«, v razloček od ostalega dela slovenskega Goriškega: Brd, Vipavskega in Krasa. Da je ime slovenskega izvora, slutimo, razlage zanje pa še nisem čital ali slišal pač pa sem čul dopustitev, da bi mu bilo iskati izvira v keltščini. Nejasno mu je deblo in tudi končnica — in je lahko neslovenska. Kar se tiče končnice, bo še čas za podrobnejšo razlago; za danes naj zadostuje omemba, da je na Tolminskem, in sicer v neposredni okolici Tolmina, cela vrsta — injev, kakor Ljub-inj, Poljub-inj, Rovčinj in Breg-inj, katerih slovenski izvor je brezdvomen. Ostaja mi pa osamljeni koren tolm —, ki ga ne nahajam v nobenem drugem primorskem krajevnem imenu, ampak k večjemu le še v priimku Tominšek = Tolminšček, o katerem pa itak vem, da se nanaša nazaj na Tolminsko in Tolmin. In vendar me žene živa želja, da pridem vprašanju do dna, da našemu gorskemu trgu osvetlim njegovo slovensko lice in njegovo ime razrešim in raztolmačim.

Raz — tolm — ačim? Evo je besede sorodnice, toda tudi v njej so še dvomili, če je slovanskega izvora, ker nima vrstnice razun v besedi tolm-in.

Po vseh cerkvah vse škofije, so krasnemi stebri, so se vršile žalne cerkvene opravila. Črna maša, relavijem. Vse cerkve so bile v črno odete. Dosi delavnik, so deželske in mestne množice, na čelu oblasti, napolnile hrame božje, kjer so se vršili žalni govori, pele žalostinke, kjer je narod molil za pokoj padlih bratov v vojni in jokal nad žalostno usodo svoje dežele.

Kakor na veliki petek so molčali zvonovi. Vsa šolska mladež se je udeležila žalnih svečanosti. Vse ljudstvo je bilo črno oblečeno, trgovine dopoldne zaprte, žalni flori in zastave so visele raz oken. Po dokončanih žalnih službah božjih so se vršile žalne demonstracije pred cerkvami vse dežele z žalnimi govori in petjem.

Take žalne manifestacije še ni dočakala tirolska dežela. Človek, ki čita dogodke teh dni, ne more, da ne bi občudoval tega organiziranega naroda.

Vse to so mogli in smeli Tirolci na anektiranem ozemlju. Posnemljemo zato, ker kaže, kako vse drugače strogo se postopa proti nam na ozemlju »Julijske Benečije«.

Domače vesti

Zasebni slovenski otroški vrtci v tržaški okolici se odprejo v prihodnjih dnevih.

»Pučki Prijatelj«. Dne 8. oktobra se je predložila oblastim prijava, da se bo izdavanje »Pučkega Prijatelja« nadaljevalo v Trstu. Ker ni oblast na to vlogo ničesar odgovorila pismeno, se gl. zak. more smatrati, da ni nikako zapreko. List bi bil izšel dne 17. oktobra, da ni prišel štrajk vmes. Prihodnja številka izide jutri. List bo izhajal po enkrat na teden ob četrtkih. Ako bi bile pa kake težkoče tiskarske-tehnične naravi, izide list za **ta teden en dan kasneje.**

Trebušni tifus in pokvarjeno mleko. Zdravstveni magistratni urad je po dolgem iskanju zmogel ugotoviti, da se morajo zadnji slučaji trebušnega tifusa pripisati uživanju pokvarjenega mleka, ki ga prinašajo v Trst mlekarice iz Dekan, kjer so se v zadnjih mesecih pojavili nekateri slučaji tifusa. Znano je, da je mleko najbolj redilno sredstvo za tifusne bakcile, ki se v mleku čudovito hitro pomnožujejo. Vkljub ponovnim priporočitvam s strani tukajšnjega magistrata, je še vedno mnogo oseb, ki pijejo nezavreto ali premalo zavreto mleko in se na tak način izpostavljajo nevarnosti, da popijejo tudi žive tifusne bakcile. Z nekoliko podaljšanim vretjem se ubijejo z vso gotovostjo vsi bakcili in tako zavreto mleko ne more povzročiti nikakšne bolezni. Oblasti poskrbe sedaj za ozdravljenje Dekan in ukrenejo vse potrebne ukrepe, da se prepreči, da bi pripomoglo mleko do nadaljnjih infekcij. Priporoča se vsemu občinstvu in zlasti slaščičarjem, naj ne rabijo v nobenem slučaju nezavretega mleka in svežega masla, ki prihaja iz imenovanih krajev; razen tega se tudi priporoča, naj se omeji uživanje sirove zelenjave, naj se ne pije voda iz vodnjakov in naj se takoj javijo zdravnikom ali pristojnim oblastim vsi slučaji, tudi samo osumljenih tifusa.

Tečaji za angleški in francoski jezik ter italijansko, slovensko, nemško korespondenco in stenografijo ter posebni tečaji za deco v Trstu. — Vsem onim, ki so se že vpisali, kakor tudi onim, ki bise še radi vpisali, se naznanja, da se je pouk pričel dne 19. t. m. za francoski jezik in se prične v sredo 20. t. m. pa za angleški in steografijo. Kdor se še misli prijaviti, aj stori to emudoma, ker na poznejše prijave se ne bo moglo ozirati. Prijave in natančnejša pojasnila vsak dan od 12 do 22 v ul. Giovanni Boccaccio 3, vrata 14 (poleg južne postaje). — Priporočamo našincem učenje teh svetovnih jezikov in stenografije.

»Glasbena Matica«. Jutri, 21. t. m. ob 19. je odborova seja.

Tržaška mala kronika

Velik požar. Včeraj ponoči je izbruhnil v ulici Scorcola Coroneo v vili »Ofelija« št. 653 požar. Goreti je začelo na levem strešnem krilu. Požar se je vsled hude burje hitro širil. Po nekaj minutah je gorelo že celo podstrešje. V hiši so stanovale tri družine. Našemu poročevalcu, ki je šel takoj na lice mesta, je nek stanovalec vile natančno povedal, kaj se je čulo v vili ponoči. Dotični gospod je bolehen in ravno minulo noč ni popolnoma nič spal. Med drugo in tretjo uro zjutraj je slišal v treh presledkih, prvič štiri, drugič pet in tretjič sedem udarcev, podobnih udarcem kladiva po lesenem kovčeku. Po zadnjih sedmih udarcih je vstal, in nudil se mu je jako kritičen pogled. Prvo in drugo nadstropje na levem krilu vile sta gorela. Nemudoma je sklical speče stanovalce, ker drugače bi gotovo našli smrt v plamenih. Hišni gospodar je priletel včeraj zjutraj ves zbegan ob 4. uri v našo tiskarno in telefoniral gasilcem za pomoč. Gasilci so se takoj odzvali pozivu. Stranke, ki so stanovale v pogoreli vili, trdijo, da so zažgali najbrž tatovi. V sobah drugega nadstropja je bilo veliko blaga in zlatnine. Tatovi so skoraj gotovo zažgali z namenom, da bodo lažje prodali blago, ker ga bo vsakdo smatral za pogorelega. Zavarvalnina znaša okoli 90.000 lir, škode je pa ogenj napravil mnogo več.

Burja. Včeraj popoldne okoli 2. ure so pripeljali v bolnico Marinas Virgilija, 29 let starega, stanujočega v ulici Sorgente št. 9. Omenjeni Marinas je delal na parniku »Bellaura« v prosti luki. Burja zabrije in ga vrže raz krov. Pri padcu so so mu pretresli možgani in zadobil je tudi notranje telesne poškodbe.

— Coecolo Marijo, bivajočo v Chiarboli spod. št. 9 je burja vrgla ob tla. Pri padcu si je poškodovala desno oko. Nahaja se v bolnici v IV. oddelku.

— Ritossa Ano, 20 let staro, bivajočo v ul. Sv. Marka št. 31, je vihar s tako silo treščil v kandelaber, da si je zlomila desno roko.

Ne kradi in ne goljufaj! Včeraj popoldne so pripeljali na policijsko ekspozituro Marijo della Martina, stanujočo v ulici Concordia št. 5. Osumljena je vsi goljufij in tatvin. Policijski uradnik jo je prepričeval: »Povejte vse, ga pravici, kolikko ste prevedli in koga ste ogoljufali?, kajti nam je znano, kaka tičica da ste.« »Oh, gospod komisar, že bi vam jaz vse povedala po pravici, potem dobim predolgo časa stanovanje in hrano v ulici Coroneo brezplačno. Sami pa veste, da nisem prijateljica sob, ki imajo mreže v oknih in vrata brez ključ. Toda, ker vidim, da nič ne pomaga, povem vam zgodovino zadnjega leta, kolikor se je spominjam. V maju t. l. je došla k meni neka Fedele Fani, stanujoča v ulici Raffineria št. 9 ter mi prinesla zlatenine v vrednosti približno 2000 lir. Prosila me je, naj ji omenjene stvari prodam, ker rabi denar. To sem ji obljubila, a izvršila nisem njene prošnje. »Ma«, saj sami veste g. komisar, da obljubiti in storiti je preveč. Ravno tisti čas tudi mene ni denar bogsigavedi kako razrival. Nekega dne pograbim zlatnino in jo zastavim v svojo korist pri nekem trgovcu v ulici Artisti za 300 lir. Ko je določeni rok pretekel, ko bi morala rešiti dragocenosti, nisem imela denarja, in trgovec je stvari prodal. — Samo to sem naredila, pa prav nič drugega. Če bi bila še koga olajšala, bi vam prav gotovo povedala.«

Komisar se ni s tem zadovoljil. Spomnil jo je še na perilo, za katero je tudi omenjeno Fedele »olajšala«.

Nekega dne meseca julija t. l. je bila Fedele po opravkih izven mesta. To priliko je Martina porabila in se vtihotapila v njeno stanovanje ter pokradla za 3000 lir blaga. Policijski organi so jo odpeljali na letovišče v ulico Coroneo, kjer si bo zdravila tatinsko bolezen.

Ponarejen potni list. Pred šestimi dnevi je prišel v naše mesto 24letni Jurij Corian iz Buzeta, da si nabavi potrebni potni list v Ameriko. V gostilni v starem mestu se je seznanil z dvema mladeničema, ki ju je naprosil, naj mu povesta, kje dobi potni list.

»Fant moj, za potni list je potreben denar, ker drugače se ga ne dobi, to ti jaz povem!« — reče eden izmed njiju.

»Saj jaz rad plačam kolikor stane, samo da ga dobim.« — odgovori Corian.

»Dobro, dobro, midva ti ga že poskrbiva, kar brez skrbi bodi. Kadar ga dobiva, prideva že k tebi.«

Včeraj sta res prišla omenjena dva mladeniča k Corianu in prinesla s seboj potni list. Zahtevala sta zanj nič manj kot 3000 lir. Ali ubogi Corian ni vedel, da je potni list, ki je bil deloma pisan na pisalnem stroju, in napolnjen z raznimi pečati ter podpisi — ponarejen. Ko se je hotel odpeljati Corian z parnikom v daljno... Ameriko, so mu zaplenili policijski agenti.... ponarejeni potni list. On pa se je »obrisal« za 3000 lir. Policijski aparat dela na to, da izsledi »urad«, kjer se izdelujejo taki »potni listi«.

Ukradena tkanina skrita v kanalu. Včeraj popoldne so našli orožniki v nekem kanalu v prosti luki za 7845 lir tkanine. Ukradena je bila iz vagona, last tvrdke Bellingani.

Požar na parniku »Presidente Wilson«. Včeraj je izbruhnil ogenj v eni kabini na parniku »Presidente Wilson«, ki so ga pa kmalu pogasili. Škoda je neznatna.

Dopisi

Iz Brega. Dan 13. julija ostane za nas Slovane velevažen zgodovinski dan, dan, ki ga bo naša zgodovina beležila in ga posveti v svoji kroniki. A tudi za povzročitelje tega, kar se je zgodilo, bo to dan, ki ga ne prebavi lahko njih želodec.

Znano je, da Tržačani radi v svojih svobodnih urah, posebno pa v nedeljah in praznikih, »izletaju« v našo okolico: Kras, Breg, Istro i. dr. Zlasti ima sedaj nova, sladka kapljica močno privlačno silo. Kamorkoli pa je ta ubga tržaška grešna duša položila svojo nogo, stopa na slovensko zemljo, prihaja med naše slovensko ljudstvo. Tako je bilo neke minole nedelje. V bližnji zavedni Boršt je prišla večja družba iz Trsta. Vedenje njihovo je bilo — kakor navadno, nekoliko predrzno. V isti gostilni je bila tudi družba naših slovenskih fantov. Ko opazuješ duševno in telesno razliko med takim-le junakcem, bledo-zelenega obraza, potiačenega klobučka, zavihanih hlačic, v katerih tičita nogi kot dva zobotrebca, — in našim kmetskim fantom, zagorelega obraza, krepkih mišic, debele košate pesti: se ti ne vsiljuje nehote misel, da smo zdrav rod, močan na duhu in telesu, in da takega rodu ne uniči nihče! Mirno so naši fantje opazovali one razgrajače, a končno je vstal resnim obrazom Ludve Rožanc iz Boljunca in zaklical: O, gospoda, sedaj pa zapojem tudi jaz eno; saj niste vi sami tukaj. In ko mu je vse pritrjevalo, je intoniral Ludve neki svoj sctò v italijanskem jeziku. Bila je splošna veselost, dasi pri onih drugih — prisiljena. Nato je stopil Ludvi k enemu kaporijonov, ga stresel za roko in rekel: »Digo lei, quanti fiamiferi la ga doperaper inpizar il »Narodni Dom?« »Mi, ma cosa crede? Noi non siamo di quelli.« Zagrmeli smo grozen hajo. Smrtnobledi so izletniki izginili kot kafre in teki v Trst, gotovo s 40 stopinjami mrzlice — strahu. Težko gledamo mi rebra uničenega »Narodnega Doma«, toda gospodje, pokora bo dolgal Našim fantom pa dičim: Bodite vztrajni, zvesti sinovi svojega naroda. Naj se, kakor vsi večer, vsiljo in pomod glasi iz naših ust naša slovenska pesem in nikdar se ne poslušajte pesmi tujerodnega jezika. Kadar bomo čuli, da Italijani prepevajo naše slovenske pesmi, takrat bomo radevolje tudi mi prepevali italijanske.

Iz Dutovelj. Bogati spored »Venčka« na veselici prejšnje nedelje je jako dobro uspel. Vsa čast za to gre posebno gospodu šolskemu voditelju Kendi, ki je s svojo požrtvovalnostjo in delom pripomogel do tako sijajnega moralničnega in tudi gmotnega uspeha. Vse pevske točke so bile dobro izvedene. Le možki zbor »Slovenec« je radi rastresenosti nekaterih pevcev šel iz svoje lege, kar pa se je takoj popravilo. Posebno mešani zbor »V nedeljo zjutraj«, »Na Gorenjskem«, »Lovčeva« in »Ujetega ptiča tožba« so bile izvedene z vso točnostjo. Tržaški Parmaši so svojo nalogo tudi dobro vršili. Krasna deklamacija gospice T. Sirčeve je vplivala na občinstvo tako, da je bilo človeku milo pri srcu.

Kar bi se moglo grajati, je edino le pomankanje reda. Premalo se je skrbelo za vzdrževanje reda pri veselici, toda, bilo bi krivično, če bi se vsa krivda metala na odbor ob takem navalu ljudi, da se človek niti obrniti ni mogel. Veseloigra »V Ljubljano jo dajmo«, je bila igrana prav dobro. Nismo pričakovali da bi naš tako mladi diletantski odsek mogel pokazati kaj takega. Posebno gg. Orel in Kompare in gospica Ida Širčeva so svoje vloge krasno izvedli. Ostale vloge, M. Lahove, Petričeve, gg. Vrabca in A. Laha ter Gomezela, so tudi lepo uspele. Naš dutovljski »Venček« je res podal občinstvu nekaj lepega. Želimo, da bi tudi v naprej njega odbor marljivo deloval po začrtani poti.

Iz Kobarida. Podpisani izjavlja v imenu aprovizacijske komisije za občino Kobarid:

1. Da so bili vsi računi, knjige ter denar aprovizacije tukajšnje občine od g. Urbančič Marijana oddani, po podpisani komisiji preizkušani ter potrjeni kot pravilni, neoporekljivi in v redu;

2. da je gorimenovani, kot tajnik aprovizacije izvrševal svoje dolžnosti in delo pošteno z največjo požrtvovalnostjo in

3. da so vse govorice, ki se širijo o tem, brez vsake podlage, in kot take obrekovanje in laž.

Občinski urad v Kobaridu.
Podpisan: **Karl de Angelis** l. r.

To naj služi v obvestilo onim, ki nikakor ne morejo biti prepričani o poštenosti svojega bližnjega, posebno takega, ki se čuti najsibo že v narodnem ali kateremkoli drugem oziru vzvišenega nad njimi.

Marijan Urbančič.

Dol. Logatec. Dopis v »Edinosti« (št. 202) iz Dol. Logatca, glede naše mežnarije je vzbudil pri nas precej zanimanja. Vse je že v teku, da se mežnarija izroči zopet v last cerkve sv. Nikolaja. Na nekaj pa moramo še opozoriti naše gospode glede tistih, ki radi v kalnem ribarijo. Ti so pred pol letom nabrali pri naših faranih kakih 15,000 lir za nakup novih zvonov, kje pa da se nahaja ta denar, nihče ne ve, izven tistih, ki so ga nabrali. Naš gospod župnik je baje tudi rekel, da o tem denarju ničesar ne ve. Hudobni jezики pa klepetajo, da se je porabil za prezidavo nove konsumne gostilne, česar pa mi ne moremo verjeti. Rajši vprašamo prizadete: kje je denar, nabran za nakup zvonov? Izročite ga nemudoma gosp. župniku ali pa županstvu, drugače bodo peli paragrafi!

FRAN ŽGUR:

† Darinki Štolfa

umrli 22. septembra 1920.

Odšla si Ti, odšla domov...
kjer semen skritih započetja
skrivnost množe si mladoletja —
odšla si Ti, odšla domov...

Obdani tu smo od mrazov,
od sile ljutih smo vetrov: —
na zemlji svoji, bedni robi,
pač bolje bi nam bilo v grobi!...

Naj zabučí že glas zvnov,
vstajenja pesem sveto!
Vihar na krilih mladolete
prinese ptiček nam in cvetov!

Potem vesela bo, ne žalostinka
ta pesem moja... Ti Darinka,
lest cvet pogleš iz groba tmine,
zapoj kot ptička, da nas žalost mine!

Književnost in umetnost

Dr. Niko Zupanič g. Inchiostrija. Pred kratkim je posetil g. dr. Niko Zupanič, kustos etnografskega muzeja v Belgradu, znojstra narodnega slikarstva Dragotina Inchiostrija v Jakopičevem paviljonu. Gospod dr. Zupanič je videl pred 10. leti dela umetnikova in z zadovoljstvom izrazil velik napredek in njegovo resno stremljenje, kateregа podrobno ocenjuje v sledečem pismu: »Dragi prijatelj Inchiostri! Na Tvojo željo, da se izrazim o Tvojih delih se rad odzivam. Samo žal mi je, da se nisem pečal toliko z umetnostjo, kakor z znanstvom; no, svojo impresijo, ki sem jo dobil v Tvojih delih lahko izrazim. Če bi Te sodil samo kot etnograf in iskal v Tvojih slikah in rezanih ornamentih vzorcev, ki bi bili običajni pri Srbih, Slovencih in Hrvatih, jih ne bi našel in to je prav. Po naših mislih namreč ni stvar umetnika prenašati na industrijska ali umetniška dela sirove elemente iz kmetov, ker v tem slučaju ne bi bil nič drugega nego zbiralec narodnega blaga. Naloga pravega umetnika pa, ki je zastopnik folklorizma, sestoji v tem, da dane elemente prebavi v svojih mislih in čustvih in nam iz tega poda nekaj novega. Seveda morajo biti elementi (ornamenti) individualistično pretkani in preosnovani ter kot nova celota mora odgovarjati praktični strani predmetov, na katere so prilagodeni. Oblika praktičnega predmeta mora biti v soglasju z okraski nanjem in ne sme biti nasprotnosti med njimi. Ti si vzel — tako vim delom, novim kompezicijam okrašenja. Nese mi zdi — posamezne elemente iz naše kmetske ornamentike ter arhitekture za motto nekatere so postale ornamentalno večje ali manje simofonije, od katerih so mnoge prav lepo vspele. Pri teh folklorističnih skladbah, v katerih igrajo vlogo akordi barv in risarij, se oni ne ponavljajo sirovi, kakor so bili vzeti iz kmetov, no v glavnem nahajam njihov duh in okus v Tvojih čustvih preosnovan in prešinjen. To je nova smer delovanja, v kateri se pokazuje na praktičen način naša individualnost na osnovi narodnega blaga. To industrijsko smer je treba razvijati ter ji dati prilike, da se izpopolni. Tako si ustvarimo domače nacijonalno pohištvo in kar imamo. Ti si šele v začetku in sam nisi navezan, pa si že toliko in tako lepo vspel, da Ti moram častitati. Prepričan pa sem, da svoje osnutke privedeš do perfekcije, če Ti posamezniki ali država pomorejo, da svojo delavnico ali šolo organiziraš in razširiš. S prijateljskim spoštovanjem in pozdravom dr. Niko Zupanič, kustos etnografskog muzeja v Belgradu.

Gospodarstvo

Ako si ogledamo seme rastline, opažamo v njeno kal, to je, malo rastlinico s koreninicami, stebelčkom in lističi. Kal se nahaja vključena v endosperm ali močnatem jedru, ki sestoji večjim delom iz beljakovine, škraba ali štirke in masti. Te tvarine služijo kali kot prva hrana, dokler ne prebije semenske kožice in se prikaže iz zemlje. Pri sočivnatih rastlinah, n. pr. v fižolu, pa nahajamo mesto močnatega jedra dve krepki kalici, v katerima se nahaja prva hrana za kal. Ko je prišlo seme v zemljo in sprejelo vlago, se napne, in kal prodere s koreninico navzdol in k stebljičkom navzgor. Ko se prikaže stebelce z lističi iz zemlje, je bledo, a kmalu se začenjajo lističi razvijati in zeleniti. Rastlina sprejema namreč iz zraka, in sicer le podnevi, to je, pri solnčni svetlobi in toplini, ogljikovo kislino, ki sestoji iz ogljika (C = carbonium) in kisika (O), in to skozi male luknjice na listih in ostalih zelenih delih, ki jih imenujemo reže ali pore. Iz te ogljikove kisline in vode izdeluje rastlina v staničevju najprej brezbarvna zrnca (etiolin ali ksantofil), ki brzo porumeně in potem zelenijo ter se spremenijo v klorofilna zrnca ali listno zelenilo, v katerem se pojavlja kot prva organska ali rastlinska tvarina škrob ali štirka, katere glavni sestavni del je ogljik. Vse tvarine, ki vsebujejo ogljik (C), imenujemo namreč organske snovi. Od ogljikove kisline, ki jo sprejema iz zraka, vporablja rastlina ogljik za izgradbo organske rastlinske tvarine, a kisik izločuje zopet skozi listne reže v zrak. To pretvarjanje ogljikove kisline in vode v rastlinsko snov imenujemo asimilacijo, ali upadabljanje. Poleg asimilacije se vrši pa v rastlini tudi drugo delovanje, namreč dihanje. Kakor človek in žival, diha tudi živa rastlina po dnevu in ponoči, tako, da sprejema iz zraka kisik, a izločuje ogljikovo kislino. Dihanje je torej asimilacija ravno nasprotno, ker se izločuje ogljikova kislina, ki bi se morala upadabljati v organsko, rastlinsko snov. Ker je pa asimilacija močnejša od dihanja, ostaja vendar rastlini večje del ogljikove kisline za tvorbo rastlinske snovi, a le manjši del se izločuje. Škrob ali štirka, ki se vstvarja v rastlini po dnevu vsled asimilacije v obliki malih zrnc, se raztapa in prehaja iz lista v vse rastlinske dele, kjer se spaja z vodeno raztopino vseh mineralnih ali rudnih hranilnih snovi, ki so jih koreninice s pomočjo kisline, ki jo izpuščajo, raztopile in izsrkale iz zemlje in ki se premika skozi liko po stebelčku navzgor. Vsled tega spajanja organskih z mineralnimi ali rudnimi sestavinami, fosforjem, kalijem, vapnom itd. nastajajo v rastlini one tvarine, iz katerih je sestavljeno rastlinsko telo. Vsled vpliva škroba in ostalih ogljikovih hidratov ali vodanov se vstvarjajo tako v protoplazmi ali prasluzi rastlinskih stanic iz dušično-kislih soli vodene rudne raztopine, beljakovine, a preostanek škroba potuje v raztopljenem stanju v razne rastlinske dele in posebno v seme ali gomolje, ali pa spremenjen v sladkor, v sadje ali jagode. Ob zoritvi se preselijo vse snovi in stebla v plod, a listje uvene. Največ beljakovin, škroba in masti se nahaja torej v plodu. Za tvorbo teh organskih, rastlinskih tvarin, beljakovin, ogljikovih hidratov in masti poterbuje rastlina torej ogljikove kisline iz zraka ter vode, dušika (dušične kislne n amonjaka) ter od mineralnih ali rudnih snovi posebno fosfor, kali in apno. V srednje dobri zemlji ne primanjkuje toliko kalije, še manj pa apna, pač pa dušika, ako ni bilo dolj časa pognojeno s hlevskim gnojem ali gnojnico. Največ pa primanjkuje vsaki zemlji fosfora, ker se ga odjemlje z vsakoletnimi pridelki, posebno z žitom, travo, zelenjavo in sadjem. Da nadomestimo v zemlji fosfor, vporabljamo s prav dobrim uspehom superfosfat, ki vsebuje v vodi topivo fosforno kislino, ki je rastlina lahko neposredno sprejema ter pretvarja v rastlinsko tvarino.

Superfosfa po 45—46 lir za 100 kg se razdeljuje pri sledečih kmetijskih družbah: Trst, Vipava, Slap (posojilnica), Dobravlje, Podgorje, Sežana-Vrabče, Beram pri Pazinu in Medoši v Istri.

Beli sladkor se razdeljuje še ta teden.

* * *

Nekaj o kravah — molznicah. Pojanje molznic se izpoznava na tem, da so nemirne, da mukajo, skačejo na druge krave, pridržujejo mleko. Pojanje traja 24—36 ur in se ponavlja, če ni bila krava pri juncu, ali če se ni ubrejila, čez tri ali štiri tedne. Ako se molznica dolgo ne poja, ji je polagati jako tečno krmo. Brejost traja povprečno 285 dni. Sklepa se na oplemenjenje po tem, da se ne ponavlja pojanje, da je bolj požrešna in se manjša mlečnost. V 6. mesecu se že čuti brejost, ako položimo roko na desno stran vampa. Vsaj 6 tednov pred otelitvijo je nehati z molžo in prepuščati mleko teletu za popolni razvoj. Bližanje otelitve se izpoznava po tem, da vamp upada, se vime zalije, da postaja krava nemirna, da vstaja in zopet lega, se ozira nazaj itd. Prvenico (kravo s prvim teletom) je pripustiti po preteku 2 mesecev k juncu. Mlade krave postajajo še le po drugem ali tretjem teletu polnomlečne.

* * *

ŠTEDITE!

Na mednarodni finančni konferenci v Bruselju se je našel človek, ki je odkrito priznal, da države preveč izdajajo in da je treba temeljito štediti, če nočemo, da Evropa propade. Bil je to predsednik mednarodne finančne konference. Anglež Brand. Izjavil je: Gospodarski razvoj v zadnjih 100 letih, naraščanje kapitalizma v Evropi in naraščanje prebivalstva se je tako povzdignilo, da se evropska kultura ni mogla več sama vzdržati in da je vojna popolnoma zmedla ustroj mednarodnih financ. Vsled tega je prišlo do pravega kaosa, v katerem se danes ni mogoče več spoznati. Slikal je nato v temnih barvah finančni položaj Evrope in se je dotaknil tudi izrednih sredstev, da bi to vprašanje rešili. Države so mislile v prvem začetku, ko se je to vprašanje načelo, na oddajo premoženja. Dasi to ne bi bilo neizvedljivo in bi bilo tudi v gotovem oziru pravično, se je vendar že takoj, ko so posamezne vlade pričele z delom, pokazalo, da je te vrste sanacija neizvedljiva in da bi tudi silno slabo učinkovala na narodno premoženje in imela za posledico stagnacijo, če ne že nazadovanja. Prva skrb vlad je morala biti za to, da se ustvari ravnovesje med tekočimi izdatki in prejemki vlad; druga skrb pa, da se neproduktivni izdatki ne samo zmanjšajo, marveč po možnosti popolnoma odstranijo. Številke dokazujejo, da so se izdatki držav nerazmerno povišali v primeri z dohodki. Sicer je res, da večine teh izdatkov ni mogoče omeliti, kar velja zlasti glede javnih dolgov, pokojnin in izdatkov za normalno poslovanje državnega ustroja. Mogoče pa je šteditі na polju neproduktivnih izdatkov. Tako je mogoče napraviti prihranke pri oboroževanju, a tudi tu le v soprazumu z vsemi vladami. Enostransko znižanje teh izdatkov s strani katerekoli države nima nobenega učinka, ker bi v najkrajšem času zahtevalo zopet izdatno povišanje teh postavk. Železniške in poštne tarife je treba povišati, da bosta železnica in pošta mogli kriti vsaj svoje lastne izdatke. To pa je mogoče le v slučaju, da se vpliv vlad tako zmaniša, da v teh vprašanjih ne bo mogel kvarno vplivati. Sedaj pa se hoče ta vpliv le še povečati ter se govori danes prav mnogo o socijalizaciji in državnih monopolih. Stara resnica pa je, da državnih financ ni mogoče izboljšati, **če se obenem dohodki prebivalstva ne izboljšajo.** Najvažnejše za mednarodni promet pa je, da se ustvari na denarnem trgu varnost in stabilnost. — Gotovo je imel Brand s svojimi izvajanji prav s stališča Anglije, Amerike in Francije. V njegovih izvajanjih pa tiči za manjše države z manj razvitim kapitalom tudi velika nevarnost, da izgube znaten vir dohodkov brez vsakega nadomestila in da pridejo v še hujšo finančno odvisnost od velikih držav, nego so že sedaj. Niti v principu torej ne morejo manjše države sprejeti vseh njegovih nasvetov, vsled česar se je bati, da se finančna konferenca razide brez trajnega uspeha za ureditev evropskega finančnega vprašanja. Če pa tudi ne doseže v tem pogledu uspeha, bi bila za vso Evropo že velika sreča, če bi se na konferenci našli vsaj principi za zmanjšanje izdatkov za vojsko: potem bi bila finančna konferenca vsaj — mirovna konferenca.

To in ono

Ruske razmere. Kako nizko je padla vrednost ruskega boljševiškega denarja, nam kažejo inserati v dnevniku »Jug Rusije«, ki izhaja v Sevastopolu. Tam čitamo n. pr.: »50.000 rubljev dobi, kdor pove za stanovanje za dve osebi. Za stanovanje sredi mesta se plača 100.000 rubljev mesečno.« Drugi inserat pravi: »Išče se sluga za pospravljanje pisarne in raznašanje listov. Plača 40.000 rubljev mesečno in stanovanje.« — Tretji: »Dopisnik amerikanskih listov išče damo, ki bi prevajala iz ruskih listov po tri ure na dan. Plača 300.000 rubljev mesečno.« Drage so tudi perice. Neki inserat pravi: »Oskrbim perilo, hitro in čisto po 4000 rubljev od komada.« Drage so knjige: Nekdo ponuja zgodovino Malorusije za tri milijone rubljev. Drage so pesterne: Sprejme se pesterna za devetmesečnega otroka. Plača 30.000 rubljev mesečno. Seveda se za te rublje dobi le malo blaga. Številka dnevnika v tej obliki kot je »Jutro« stane 500 rubljev. »Krymskij vestnik« stane številka 600 rubljev. Mesečna naročnina za list, ki izhaja na dveh straneh, znaša 6600 rubljev. Nekdo ponuja v inseratu obede po 1500 rubljev. »Historični vestnik«, ki je začel sedaj zopet izhajati, stane 1000 rubljev številka. Ti inserati dobro pojasnjujejo ruske razmere.

Deklica, ki je bila zaprta 16 let. Iz Joliota v Ameriki poročajo, da je policija našla 16letno Marijo Kozlivažo, katera je bila zaprta v kleti. Ko je bila stara dve leti, so jo starši zaprli in od takrat dalje je tičala v kleti. Starši pravijo, da so mislili, da se deklica ne bo normalno razvijala. Zaslužijo pošteno kazen.

Toda v pomenu obeh besed zija več ko tolmun, zija prepad, ki ga ni mogoče zlahka premostiti. Kaj ima tolmun skupnega s tolmačem in kaj naj počnem z osnovnim pomenom, skrivajočim se v tako neodzirnih globinah?

Moram dobiti sorodno krajevno ime, če tudi preobrnem slovenske — grobove. Od nekdaj že je vzbujalo mojo pozornost ime italijanske reke Tagliamento. Da bi bilo to ime prvotno, izvirno z značenjem rezanje, rezne, to bi bilo prečudno, preabstraktno. Zato le gor k izviru vode; če je bila kdaj slovenska, bo tam izviralo tudi njeno ime. Vipava, Soča in vse tri Idrije imajo blizu izvira kraje enakega imena. In res, tam stoji, kakor zahteva moj račun, kot prvi večji kraj od izvira, prijazni trg Tolm-ezzo. Nekoč se je zval drugače, Tolm-eč; Rezijani ga imenujejo še dandanes Tumeč. Dr. Henrik Tuma mi oprosti, če se tu sklicujem nanj in omenim rezultata njegovega najplodnejšega delovanja na narodnem polju, ko je za nas odkrival Kanin, Rezijo in sledove slovenstva po Karniju. Prav pri Tumeču nahajamo še slovensko ime Čezklanc in dalje proti zapadu imena Trava, Cucas (Kuh), Ronki itd., da ne govorim o vzhodni strani. Dr. Tuma je uverjen celo o slovanskem pranaseljenju v teh krajih. Če je temu res tako, ali vsaj če je slovenska naselitev zelo zgodna, potem ste tudi vodno ime Tolment in krajevno ime Tolmeč identična, kakor Soča Idrija in Vipava, in sicer bi nastal Tolmeč iz nosniškega Tolmeč, in to iz Tolm-etj, za italijanski Tagliamento najnaravnejša razlaga.

Uspeh te domneve je, da sedaj lahko svobodno in upravičeno primerjam obe, po svojem izvoru slovenski krajevni imeni. Kot podobnost in skupna lastnost mi pada v oči predvsem njuna lega v gorski kotlini ob sotočju cele vrste gorskih rek in potokov. Skoraj z geometrično podrobnostjo in skladnostjo sprejemata Tolment ob Tolmeču potok But in pritok Belo z odtokom Rezijo; Soča pri Tolminu pa Tolminščico in Idrijco z Bačo. To je največja značilnost in vredna, da je ovekovečena v imenu, to sotočje, združitev celega kupa vod s cele raznetne pokrajine, ustvarjajoč skupno poročje. Primer za imenovanje po tem znaku imamo v imenu So-vod-nje. Osnovni pomen korena tolm-mi je s tem napol razodet, ker ga vidim vtelešenega v dveh krajevnih imenih. Moj račun zahteva še žive besede tolm; če je zakopana v izumrli staroslovenščini kakor tolmeški grobovi, mi jo mora pokazati ruščina, češčina ali poljščina, v ruščini je ni, češka in poljska oblika se mora glasiti tlum oziroma tlum, ki res je najčeš živo, s kavjo in mesom v poljščini in znači prav to, kar priskrbujem: množino kup. Stvar je manjša: množina kup ali sedaj smem reči, tudi tolm stekalčih se vod kot značilna lastnost je dala Tolminu in Tolmeču sedaj zame čisto jasno ime.

Rezultat, ki je točen, mora vzdržati in prenesti preizkus. Če je v omenjenih imenih osnovni pomen množina, potem mi morate pokazati ta element tudi živi občni imeni tolm-ač in tolm-un, ki ste si mi zdeli poprej povsem disparatna pojma. V obeh zasledim množino brez težave; tolm-un pomenja v globelih struge nabirajoče se obilje in množino vode, tolm-ač pa človeka, ki združuje v osebi množino, vrsto, kup ali tolm jezikov. Saj se vse to ujema, kaj ne? Saj ste prepričani, da ste tudi besedi tolmač in tolmun čisto slovenski?!

Znak vsake prave in resnične razlage je ta, da nam podaja jasno misel in da v njeni svetlobi postane jasno in živo vse, kar je v zvezi z njo. Početkom razprave so nam bila vsa štiri »tolmska« imena temna, drugo temnejše od drugega. Moral sem jih zbrati, primerjati, družiti, iskati jim njih najnotranjejše bistvo, da sem jim zopet vdihnil življenje, to je njih pomen. Naši pradedje niso dajali krajem imena brez smisla, ampak po značilnosti. Iskati jim pomen se pravi malo manj ko razvezati jih zveva v duhu pradedov. Tolminu so vdihnili idejo tolma, to je množine, ki se drusi v eno, torej najlepše, najznačilnejše ime, rekel bi, geografsko ime. Nadaljni uspeh razprave je po tudi to, da nam bodo slovenski pradedi vsaka posečja tolminskega in tolmeškega vsaj v gorenjem delu, da naše zgodovinsko-narodopisne meje segajo v resnici na italijansko stran, daleč proti zapadu. Govoriti v zgodovinskem smislu o italijanskem značaju teh krajev in pokrajin je nesmisel. Pritegnitev Tolmeča v razlago je bila tehnično neobhodno potrebna, ker brez živega nazora skoraj ni žive razlage, z druge strani je pa bila dragocene vrednosti, ker bi morda ravno potom Tolmeča romanski razlagalci reklamirali zase tudi naš Tolmin. Zadnji uspeh razprave je ta, da je oteta pozabnosti staroslovenska beseda tolm.

Še eno metodično pripombo. Vrsta razlagalcev, ki se pojavlja, bo razumela sedaj čisto natančno, kaj se pravi — tolm-ačiti. Pojašnjevati temen kup besed, dá, pa tudi družiti množino, urejati snov, gradivo; nikakor pa ne izmišljati si stvari po svoje in podajati stvari, ki jih ne potrjujejo dejstva in ki tudi v sebi samih nimajo znaka resničnosti. Tolmačenje je spretnost, pa je tudi poštenje in značaj. Zato nam sosed pači, ko pravi, da tolmači.

Ali se da tudi Tomaj razložiti podobno kakor Tolmin, ne vem. V tem slučaju bi morala njegova najstarejša oblika vsebovati: Kdo je pozna, kje nam je ohranjena? Najbrž bo treba iskati drugotne razlage. Kdo jo zmore?

Lakotna stavka. O priliki lakotne stavke corkiega župana piše »Le Cri de Paris«, da je v Anglji zlasti bujno cvetela lakotna stavka suženjetki, ki so se za vlade Asquitha dale zelo štetovno zapirati. Samomor se je mnogim posrečil, druge pa so bile srečnejše kakor irski župan, in so dosegle vsled lakotne stavke svobodo. Britanska vlada jih je poizkušala tudi umetno hraniti. To sredstvo so uporabljali zlasti pri slavni Sylviji Pankhurst. Proti temu se je ona branila kot obsedena, vje kritala in simulirala najstrašnejše živčne krize. Strežnice, ki naj bi zdravnika pri umetnem prehranjevanju podpirale, niso mogle ženske ukrotiti. Mati Sylvije, ki je bila takrat prosta, se je zelo zgražala radi tega postopanja z njeno hčerjo. Bila je sama osebno pri Asquithu in se sklicevala na angleško postavo, ki takšne kršitve osebne svobode prepoveduje. Ta argument je napravil na ministrskega predsednika tako velik vtis, da je resigniral na njeno umetno prehrano. Takrat je stavil neki znameniti francoski kuhar, ki je živel v Londonu, zanimiv predlog. Kuhar se je ponudil, da pripravi jedi s tako finim okusom in duhom, da se jim ne bo mogla nobena stradajoča sufražetka zoperstavljati. Asquith tega Tantalovega sistema ni uvedel. Pravijo, da se je vsled tega predloga čutil celo užaljenega.

Skrivnosten grob. Sodišče v Lunévillu v Franciji je dobilo nedavno nalog, da preišče neko skrivnostno zaklevo. Nekega jutra se je namreč razkrilo, da so neznane osebe odkopale grob, v katerem je bil pokopan francoski bataljonski poveljnik Wolff, in popolnoma razpadlo truplo oficirja nekam spravile. Grob se je nahajal v kotu nekega sadovnjaka pri Remonvillu in ga ljudstvo ni nikdar drugače imenovalo kakor »grob prokletega«. Omenjeni oficir je ležal tam pokopan od 1. septembra 1914. Vsako leto je prišla tja neka črno oblečena žena, molila ob grobu in ga okrasila s cvetlicami. Komaj pa se je zopet odstranila, je prebivalstvo dotičnega kraja zmetalo cvetlice proč in nametalo na grob kamenja in peska. Vzrok temu je bil, da je bil Wolff, ki je v začetku vojne poveljeval 36. kolonijal. bataljonu, 1. septembra 1914 ustreljen kot izdajalec. Po mnenju vojaških krogov je padel Wolff kot žrtev železne discipline v prvem vojnem času, ne da bi pravzaprav zakrivil kakšno izdajstvo. Očividci tega nesrečnega dogodka pripovedujejo sledeče: Wolffov bataljon je dobil koncem avgusta 1914 nalog, braniti neko planjavo, na kateri je imel sovražnik ugodno pozicijo za nekjo tovarno, odkoder je brez človečne nevarnosti s strojnimi puškami nemoteno streljal na Francoze. Takrat še niso rabili strelnih jarkov. Vsled tega je začel sovražnik s podvojeno silo žrtev in 36. bataljon je zelo trpel. Wolff je postajal nervozen in naenkrat se je opazilo, da je mahal z belo ruto na koncu sablje sovražniku. Sovražnik je prenehal streljati, toda ker cel bataljon ni opazil oficirjevega početja, so posamezni njegovi vojaki začeli prodirati. Vsled tega je začel sovražnik s podvojeno silo streljati in je skoro ves bataljon uničil. Neki nižji Wolffov oficir mu je nastavil samokres na čelo in ga aretiral. Nekaj dni pozneje je vojno sodišče osodilo Wolffa na smrt. Branil se je sicer s tem, da je le hotel s pomočjo vojne zvijače, katere so se tudi Nemci poslužovali, rešiti svoje ljudi. Odgovorilo se mu je, da tako ne sme počenjati noben francoski oficir, ki mu je kaj do časti. Wolff je bil na to degradiran in ustreljen od lastnih ljudi. Prej omenjena črno oblečena žena se je izrazila napram nekaterim kmetom, oficir, ki leži v grobu »prokletega«, bo dobil kmalu zadoščenje. Kdo je bila dotična ženska, se ne ve, in ni znano, če je dala mogoče ona odstraniti truplo.

Kaj misliš, kaj rajtaš?...

Slovenka sem in ljubi moj je čvrst junak, lep slovenski je rojak.

Zibala je naju obeh slovenska mati, in on poje pesem iz tiste dobe:

»Slovenec sem, takó je mati d'jala,
ko me je dete pestovala...«

In jaz si v prostih urah pojem svojo pesem:

»Sem slovenska dekica!...«

In spominjam se časov, ko smo hodili v slovenske šole, peli slovenske pesmi, razobešali slovenske zastave, nosili slovenske trakove, ko nam je godba svirala slovenske pesmi, ko smo že kakor skoraj svobodni na svoji zemlji živeli svoje svobodno življenje. Je pač bila tuja vlada nad nami, zdelo se nam je in čutili smo, da nimamo še vsega, a danes čutimo in vemo, da se nam je takrat godilo boljše, ko se nam je godilo slabše, kakor govoriš ti, ki si nas prišel osvobodit!

To ni nobena žalja po prejšnji vladi, nikoli ne: to je le bolesten vzdih, pod jarmom, ki nam je vzel še tisto peščico svobode, ki smo jo bili že dosegli in uživali. —

Saj smo vendar ljudje, ki si kakor drugi želijo svojih pravic, najbolj naravnih pravic, da namreč živimo kakor Slovenci, kar smo že od rojstva, in ne moremo v sebi zatajiti slovenskega materinega mleka in slovenske materine besede. In ti prihajaš in nam hočeš ukratiti ne pravice in nam ugrabiti slovensko govorico, kakor bi bili popolnoma brezčutni in brezpravni ljudje!

»Kaj misliš, kaj rajtaš?...«

Narod brez šol je narod brez prihodnjosti. To ve vsak narod, to razume vsak človek, to nam je pravila vsaka škatljica žepletnic, ki je nosila tak napis.

In ker smo to vedeli in razumeli, smo pri škatlicah žepletnic zbirali svoje prispevke za slovenske šole in še drugače doprinašali prostovoljne darove, da smo si zgradili svoje šolske domove ter si po njih gradili pot do boljše in svobodne prihodnjosti, ker hočemo živeti kot kulturen narod, — pa prihajaš ti, kakor osvoboditelj, pa nam te šole v mestu zapiraš in mašiš vir kulture in omike in nas pehaš med vrste nekulturnih in neomikanih narodov.

Saj smo vendar ljudje, ki si kakor drugi želijo svojih pravic, najbolj naravnih pravic, da namreč živimo kakor Slovenci!

»Kaj misliš, kaj rajtaš?...

Kako rad pješ ti svoje narodne pesmi v svojem jeziku, kakor si jih prinesel iz svoje domovine, in večje žalitve bi ne bilo za tebe, kakor če bi ti kdo prepovedal peti te tvoje pesmi v tvojem jeziku. Ali bi te to ne bolelo?

In vendar ti rohniš in besniš, če zaslišiš našo slovensko pesem, in jo sprejemaš kot svojo žalitev in jo kušaš na vsak način zatreti in zapiraš one, ki ljubijo in pojó svojo sovensko pesem.

»Kaj misliš, kaj rajtaš?...«

Ni dvoma, nad vse draga ti je tvoja narodna trobojnica. Saj jo razobešaš vedno in povsod, vsak list, skoraj vsak lepak nosi tvoje barve, pred vsakim avtomobilom in kamijonom frfrá tvoja trobojnica, da te spominja tvojega rodú. Takó draga in sveta ti je tvoja narodna trobojnica!

In zakaj ne privoščaš tega nam, ki tudi ljubimo svoj rod, kakor ljubiš ti svojega?! — Zakaj besniš in rohniš in podiraš slovensko zastavo, kjer jo zagledaš in izvršuješ nad njo celo čine, ki niso spodobni za kulturnega človeka?

Saj smo tudi mi ljudje, ki si kakor vi in drugi želijo svojih pravic, najbolj naravnih pravic, da namreč živimo kakor Slovenci in ljubimo javen znak svoje narodnosti! Čemu ta divji boj proti naši trobojnici?

»Kaj misliš, kaj rajtaš?...«

Baheš se s svojo kulturo, ki naj sega dve tisočletji nazaj, in skušaš pač le po svojih razmerah to kulturo še spopolniti z raznimi ustanovami, ker veš, da v tekmi s kulturnimi narodi pade, kdor ne napreduje; veš tudi, ali vsaj moral bi vedeti, da ima vsak narod pravico do kulturnega napredka, da razvija svoje kulturne in gospodarske moči!

Čemu torej v zavesti svoje moči in dvetisočletne kulture zaviraš razvoj mladega slovenskega naroda, čemu mu podiraš in zažigaš njegova kulturna in gospodarska središča, čemu nastopaš v imenu kulture kot podirač in požigatelj?

Ali naj Slovenec ne čuti tega, kar bi čutil ti, če bi kdo podiral tvoje zgradbe, spomenike in kulturne domove?! Ali naj bo in ostane le Slovenec mrzel ob plamenih svojih narodnih zgradb?

»Kaj misliš, kaj rajtaš?...«

Slovenci na Primorskem vemo, da smo danes na ozemlju, ki ga je v imenu entente zasedla Italija. Vemo, da danes veljajo pri nas še zakoni bivše avstrijske vlade, in zato vemo tudi, da se nam godi krivica, ko se nam jemljejo pravice, ki smo si jih bili priborili pod to prejšnjo vlado.

Državna pripadnost primorskih Slovencev ni danes še ugotovljena, ali pademo naj kamorkoli, svojim narodnim pravicam se nočemo odpovedati nikoli, saj smo vendar ljudje, ki si kakor drugi želijo svojih pravic, najbolj naravnih pravic, da namreč živimo kakor Slovenci.

Slovenski fant in slovenska dekle si bova gradila vedno le slovenske domove, vzgajala slovenske družine, četudi med štirimi zidovi, **slovenski rod ne izgine nikdar več s površja zemlje.** Zatirani narodi rasejo zmiraj krepkejši. To uči zgodovina in ob nas se gotovo ne zmoti. Posameznik umre, a narod živi, kakor umro predstavitelji mirovne konference, a si bodo narodi preko nje sami odločevali svojo prihodnost. To uči Albanija.

Če bi pa tudi primorski Slovenci zdaj pripadli pod vlado italijansko, **je mogoče mirno narodno sobivanje in gospodarsko sodelovanje le, če se tudi narodnim manjšinam priznajo njihove pravice.** Krivica rodi odpor povsod; kdor dvomi o tem, ta ni še pogledal v zgodovino, ali pa je šele prvič prišel čez prag svojega doma! Ali si me razumel ti, ki praviš, da si nas prišel osvobodti?

Nič mi ne grozi, ker se ne bojim, pa tudi nikar se mi ne dobrikaj!

»Kaj misliš, kaj rajtaš,
da tebe štimám?...«

»Goriška Straža«.

DAROVI

»Podpornemu društvu za dijake na realki v Idriji« je daroval Josip Devetak, davčni upravitelj v Kobaridu, 25 L. Hvala! — Odbor.

Borzna poročila.

Tečaji:

V Trstu, 19. oktobra 1920.

Jadranska banka	465
Cosulich	512
Dalmatia	365
Gerolimich	1930
Libera Triestina	706
Lloyd	1975
Lussino	2300
Martinolich	350
Oceania	465
Premuda	500
Tripcovich	535
Ampelea	620
Cement Dalmatia	365
Cement Spalato	415
Krka	503

Tuja valuta na tržaškem trgu:

V Trstu, 19. oktobra 1920.

Neprepečatene prone	7'50— 8'—
avstrijsko-nemške krone	7'— 7'25
češkoslovaške krone	33'— 34'—
dinarji	68'— 72'—
marke	38'50— 39'—
dolarji	26'20— 26'30
francoski franki	170'—171'—
švicarski franki	410'—412'—
angleški funti, papirnati	90'— 90'50
angleški funti, zlati	105'—106'—
rublji	24'— 25'—
napoleoni	85'— 86'—
leji	43'50— 44'50

†

Potrti neizmerne žalosti naznanjamo vsem sorodnikom in znancem pretužno vest, da je naša nad vse ljubljena soproga, mati in tašča

Frančiška Švagelj

v četrtek 14. t. m. po dolgi in mučni bolezni izdihnila svojo blago dušo.

Pogreb se je vršil v soboto dne 16. t. m. v Kobdilju.

Iz srca se zahvaljujemo vsem za mnogobrojno spremstvo. Posebna zahvala g. duhovniku ter sosedom, ki so jo opomogli ob njeni zadnji uri.

TRST-KOBDILJ, 19. oktobra 1920.

Andrej, soprog. **Ana, Jelisava, Josipina, Ljudevit, Linda** por. **Benko, Marija**, otroci. **Renat Benko**, zet.

ŽIVNOSTENSKA BANKA
PODRUŽNICA v TRSTU
Ulica Roma vogal ul. Mazzini. — Lastna palača.
Delniška glavnica in rezervni zaklad K Č. Sl. 225,000.000
Izvršuje kulantno vse bančne in menjalnične transakcije.
Uradne ure od 9-13

MALI OGLASI

se računajo po 2½ stotink beseda. — Najmanjša pristojbina L. 2.—. Debele črke 40 stotink beseda Najmanjša pristojbina L. 4.—. Kdor išče službo plača polovično ceno.

50 LETEN vdovec, posestnik in trgovec na deželi, želi znanja v svrho ženitve z vdovo ali gospico primerne starosti, čedne zunanjosti, ki naj bo dobra gospodinja, samostojna kuharica ter blagega in mirnega značaja. Imetja se ne zahteva. Blagohotne ponudbe ako mogoče s sliko naj se pošiljajo na upravo »Edinosti« pod naslovom »Jesen«. Tajnost zajamčena. 422

IŠČEM šampanjske steklenice. Gulič, via Settefontane 23. 428

IŠČEM težaka srednje starosti za zalogo vina. Ponudbe na upravo pod »Težak«. 429

POROČNE sobe, kuhinje po zmerni ceni. Campo Belvedere 1, skladišče. 430

NOVA poročna soba se proda po izredno nizki ceni. Boccacio 7, polunadstr., desno. 431

TAMBURICE kupim za vsako ceno. Ponudbe na Terčič, Štverjan pri Gorici. 424

PIANINO Lauberger & Gloss, skoraj nov, se proda v ulici Milano 22. 425

MLADA UDOVA, lepe zunanjosti, želi znanja v svrho ženitve z gospodom ali udovcem od 28 do 40 let. Resne ponudbe na upravo pod »Šivilja«. 426

ŽENITNA PONUDBA. Samostojna gospodična. 26 let stara, prijetne zunanjosti, z lepim posestvom in hišo, išče vsled pomanjkanja občevanja, znanja z izobraženim gospodom resnega značaja od 30 do 38 let starim. Premoženje postranska stvar. Le resne ponudbe na poštnoležeče 51, Sv. Peter na Krasu. 427

KUHINJA, belo lakirana, skoraj nova, omara s šestimi predali, zavese, moderna suknja iz baržuna se proda vsled odhoda. Gatteri, 23, vrata 19. 428

VELIKA zaloga papirja raznih vrst in papirnatih vrečic **Gastone Dolinar** se je preselila v ulico Bachi 5, blizu Viale XX Settembre, prej Acquedotto. 429

MLINAR sposoben tudi pri motorju išče dela. Naslov pri upravi. 421

PRODAM bukov in hrastov gozd za izsekati. Ivan Sukljan, Senožeče. 420

SODE, petroljeve, oljeve, kupujem vsako množino. Kuret, Settefontane 1. 419

GUIDO PLONER izdeluje in popravlja harmonike vsakega zistema. Via della Fornace št. 3. 418

PRILIKA! Tkanina za halje, otroške obleke in trliž za žimnice se proda v ul. S. Luccia 4, pralnica. 417

VOZ za vsako težo se proda. Šturje 123. 414

SPREJME se takoj slikarski in pleskarski pomočnik. Miro Vičič, Postojna 125. 416

RAZGLAS.

Okrajni odbor postojnski razpisuje 3 mesta **deželnih cestarjev in sicer po enega za orehovsko, košansko in reško deželno cesto.**

Plača 150 L mesečno.

Prosilci naj vložé tozadevne prošnje, opremljene z nravstvenim izpričevalom in rojstnim listom do 15. novembra t. l. pri okrajnem cestnem odboru postojnskem v Predjami.

Službo bo nastopiti s 1. decembrom t. l.

Okrajni cestni odbor Postojnski
v Predjami, dne 14. oktobra 1920.

209) **Anton Srebotnjak.**

VELIKO SKLADIŠČE KLOBUKOV
dežnikov, belih in pisanih, žepnih robcev, možkih nogavic itd.
K. CVEKEL, Trst, Corso V. E. III. štev. 24.

JOSIP STRUCKEL
Trst, vogal Via Nuova - S. Caterina.
Velika izbera vsakovrstnega blaga za moške in ženske. — Blago za sukenje, žamet, batist, svile, etamin ter raznih predmetov za okras oblek. Vse po znižanih konkurenčnih cenah.

PFAFF Stroj za šivanje in vezenje pravi nemški izdelek
Seidel & Neumann in „Singer" Gast & Gasser
Bogata zaloga vseh potrebščin. Mehanična delavnica za vsake popravljanje.
Tvrdka ustanovljena l. 1878
FRANCESCO BEDNAR
Trst, ul. Campanile 19

Ljubljanska kreditna banka
Podružnica v Trstu.
Centrala v Ljubljani.
Podružnice:
Celje, Novo mesto, Gorica, Sarajevo, Split, Trst, Maribor Ptuj.
Delniška glavnica K 50.000.000. Rezerve K 45.000
Obavlja vse v bančno stroko spadajoče posle. — Sprejema vloge v lirah na hranilne knjižice proti 3½% na žiro-račune proti 3% obrestovanja
Za na odpoved vezane vloge plača obresti po dogovoru. Izvršuje borzne naloge in daje v najem varnostne celice.
Tel. št. 5-18. Blagajna je odprta od 9-13.

ERNA AUSPITZ
zobozdravnica (1-6)
naznanja slav. občinstvu, da izvršuje svojo prakso na Občinah 174.
Izvršuje v to stroko spadajoča dela, kakor plombe v porcelanu, zlatu in srebru, poteze v kavčuku in zobovje v zlatu po najnižjih cenah. — Sprejema od 9-12-14-16

JADRANSKA BANKA
Del. glav.: K 30,000.000. Rezerve K 10,000.000
Belgrad, Celje, Dubrovnik, Dunaj, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Opatija, Sarajevo, Split, Šibenik, TRST, Zadar, Zagreb
Obavlja vse v bančno stroko spadajoče posle.
Sprejema vloge
na hranilne knjižice ter jih obrestuje po 3½% a v bancogiro prometu po 4%.
Vloge, ki se imajo dvigniti samo proti predhodni odpovedi, sprejema po posebno ugodnih pogojih, ki se pogodijo od slučaja do slučaja.
Daje v najem varnostne predale (safes).
Bančni prostori v Trstu se nahajajo:
ul. Cassa di Risparmio, ul. S. Nicolò
Telefon: štev. 1463, 1793, 2676
Blagajna posluje od 9 do 13

„CROAZIA"
Zavarovalna zadruga v Zagrebu.
Ustanovljena leta 1884.
Podružnica v Trstu ul. Lavatoio 1, II. n.
prevzema zavarovanja stavb, premičnin, poljskih pridelkov, sena, slame in živine proti škodi po požarju in streli in zavaruje stekl. šipe proti škodi po razbitju.
Sposobni krajevni zastopniki in akvizatorji se sprejemajo po najugodnejših pogojih.

ZASTOPSTVO JUŽNE ŽELEZNICE
Prodaja voznih listkov iz Logatca za vse postaje južne železnice, v Jugoslaviji in Nemški Avstriji v potniški pisarni „COSULICH", Società Triestina di Navigazione via Milano 10, pritličje. (184)

Trgovsko-obrtna zadruga
v Trstu
registrovana zadr. z neomejenim jamstvom
Ulica Filer Luigi da Palestrina št. 4, I.
sprejema hranilne vloge
od L 1 dalje.
Navadne vloge obrestuje po
4½%
večje po dogovoru
Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune. — Posoja hranilne pušice na dom. — Rentni davek plačuje iz svojega.
Daje posojila
po najugodnejših pogojih na vknjižbe, na osebno poroštvo, na zastave vrednostnih listin.
Uradne ure vsak dan izvzemši nedelj in praznikov od 8 do 1.

Riunione Adriatica di Sicurtà v Trstu.
(Lastna palača.) Ustanovljena leta 1838.
Zavarov. proti škodi, povzročeni po ognju, strelu in eksplozijah. Zavarovanja steklenih plošč proti razbitju. Zavarovanja proti tatvini z vlomom. Zavarovanja pošiljatev na morju in po suhem. Življenjska zavarovanja v najrazličnejših kombinacijah — Zastopstva v vseh deželnih glavnih mestih in važnejših krajih.

ECLA!
Edino mazilo Edino mazilo
ki ohranjuje usnje in ga vzdržuje mehko.
Skladišče v Trstu, ulica Torre bianca štev. 12 - Telefon štev. 10

PELLEGRINO CINCELLI
Trst - ulica Malcanton štv. 9 - Trst
(Hiša ustanovljena leta 1828.)
KOŽE in USNJE za ženske in moške.
Box in Chevreaux, lak, podlage in vsakovrstni predmeti za čevlje itd.
Vse po ugodnih cenah Postrežba točna.

DREOSSI & C.-Trst
Trg Oberdan štev. 1.
Brzojavke: DREOSSI, Trst.
Poštno hran. račun 11—55
Telefon: Prodajalna 14—57 Stanovanje 30—11
ZALOGA: (20)
Železnin, kovin in kuhinjskih potrebščin. — Orodje in poljske potrebščine. — Ogrodje za vrata, okna in pohištvo. — Verige, žeblji, železna žica.
Plošče iz litega železa za ognjišča. — Velika zaloga v to stroko spadajoče drobnarije. — Kuhalniki in štedilniki na petrolej. — Lesene grablje, srpi in kose ter zajamčeni brusni kamni.

Brill
Najboljše mazilo za čevlje
Podružnica v Trstu, ul. del Toro št. 10. — Telefon 31-72